

Tento sborník shrnuje jen několik článků a úvah o Jaroslavu Seifertovi, většinou z pera významných spisovatelů doma i v zahraničí. Samozřejmě, že si nečiní nárok na úplnost. Tím ať se zabývá literární věda v době, kdy to bude moci učinit dobře a pravdivě.

Zatím však naše autority přijaly udělení Nobelovy ceny právě Jaroslavu Seifertovi s rozpeky a snahou zachránit co se dá, když už dlouhá léta před tím se k němu chovaly více než macešsky. Tak, jako bychom měli nositelů Nobelovy ceny na tucty.

A tak se stalo, že básně Jaroslava Seiferta žijí a žily v povědomí národa. Nepodařilo se je vymazat z paměti národa. Snad, že byly příliš krásné a pravdivé. Málo se však ví o životních postojích tohoto nesmírně statečného a při tom prostého člověka.

Snad se alespoň těmito několika články podaří tuto mezeru zaplnit. Jaroslav Seifert si naší pozornosti zaslouží. Takoví básníci jako on se často nerodí. Kéž by však bylo u nás více takových povah, jakou měl on.

NAD HROBKOU ČESKÝCH KRÁLŮ

Jaroslav SEIFERT

Se studem v srdci mlčím u achátů,
ach, české drahokamy !
Zbraň věrná, která blízko spočívá tu,
nebyla s námi !

Tak jako rosa list a květy kropí
v poupatech ještě spíší,
krev třísnila vždy meč i útlé kopí
s rukavicí.

Modlit se ? Ano, ale ať meč svítí
v té ruce obnažený !
Jen ženy mohou prázdné ruce mítí.
A ani ženy !

Hodiny jdou, náš čas se ale pozdívá
na renesanční věži.
Prst dějin nepsal tentokráte po zdi
znamení svěží.

Však krev je zaschlá na ní, a ta vznítí:
nezoufá pokořený.
Jen ženy mohou prázdné ruce mítí.
A ani ženy !

Však sepnout ruce v prosbu přebohou
a hanbu přetrpěti ?
Jen děti prázdné ruce mítí mohou.
A ani děti.

(Přilba hlíny, Praha 1947)

Milan KUNDERA

Bylo jich pět

Bylo jich pět. Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl, František Halas a Vladimír Holan. Básníci stejné generace, největší plejáda české poezie v celé její historii. První určený k odstřelu byl Vladimír Holan. V roce 1948 po stalinských útocích, které se proti němu vedly, se uzavřel ve svém pražském bytě jako v klášteře a nikdy víc už odtud nevyšel. Ve stejné době zhanobili Jaroslava Seiferta, který se na dlouhou dobu stáhl z veřejného života. Pak zemřel František Halas. Napsal :

Ze zdola k různým
až budeš smrt svou žít
a do tmy lásky odchodíš, svůj štít.

Nazítří po pohřbu, mrtvola bez štítu, Halas se stává terčem vášnivé ideologické kampaně, která proměnila jeho jméno v symbol všeho zla. Další na řadě byl Konstantin Biebel. Zbožňoval jsem tohoto diskrétního básníka, který miloval

ženy hrozně krásné
a jako pohřeb líné

Bylo mně dvacet dva let. Právě pověsili českého surrealistu Závěše Kalandru. Biebl, oči rozšířené hrůzou se mě ptal: "Znáte Eluardovu reakci?" A vysvětlil mi: André Breton vyzval v otevřeném dopise Eluarda, aby p-rotestoval proti obvinění jejich společného přítele Kalandry, ale Eluard, ~~okázale~~ a veřejně, odmítl bránit nepřítele lidu. Bylo to moje poslední setkání s Bieblem. Jednoho dne se v bezmezném zoufalství vrhl z okna svého pražského bytu. V té době se Vítězslav Nezval snažil za každou cenu harmonizovat neudržitelnou roli věrného syna strany a umělce, věrného umění a svým přátelům. Opustil je navždy v roce 1957. Jak říká jeho verš, šel

hledat ty fialové oči
za nimiž není už nic než smrt.

Ne, neskočil z okna. Jeho syn /který se mu podobal jako vejce vejci/ to udělal o dvanáct let později, v době, kdy ruská hrůza dopadla na zemi. A tehdy čeští spisovatelé, hlavní terč okupanta, zvolili Jaroslava Seiferta za předsedu svého svazu. Stále ho vidím. Už velmi špatně chodil, o berličkách. A možná díky nemoci, když seděl, vzbuzoval dojem skály: nepohnutelný, solidní, pevný. Cítili jsme úlevu, když byl s námi. Jaké opodstatnění své existence může dát mladý odsouzený národ? To opodstatnění bylo zde: básník, rozložitý, s berlemi opřenými o stůl, hmatatelný důkaz génia národa, jediná sláva bezmocných. Byl jsem už ve Francii, když jsem se dověděl, že Vladimír Holan dodýchal ve svém bytě-klášteře. Nezapomenu nikdy jeho strašné verše:

A přece zlo stoupá
míchou lidstva, krvavě poplivanou
jako schody zubařovy . . .

Na Holanovu smrt Seifert napsal:

V té zpropadené voliére Čech
rozhazoval své básně s pöhrdáním
jako kusy krvavého masa.
Ale ptáci se báli.

Zpropadená voliéra Čech. Seifert v ní zůstal sám.
Se zpožděním nejméně patnáctiletým, Nobelova cena ho
konečně dostihla na nemocničním lůžku.

Napsáno pro Le Nouvel
Observateur.

Z francouzštiny přelo-
žila V.K.

6.
Jaroslav Seifert

Poeta Vladimíru Holanovi

Jsou chvíle, kdy ve svých myšlenkách
závidíme i mrtvým,
jako by jejich věčné nebytí
bylo jen spočinutím
v lahodné pohodě a v bezbolesti,
v zátiší vadnoucího kvítí ...

Stačí však jen záchvěv rozkoše,
ať už je jakákoliv,
a ochotně se vracíme
ke svým každodenním trampotám.

Přežil jsem všechny básníky
své generace ...
Všichni mi byli přáteli.
Naposled umřel Vladimír Holan.
Jak by mi nebylo úzko,
jsem sám.

První byl Jiří Wolker,
byl mladý a spěchal.
Ach, ty nešťastné polibky
na horečnatá ústa
tuberkulozních dívek v sanatoriu
na mořském pobřeží.

Po letech umírá Jindřich Hořejší,
byl z nás nejstarší.
Verše psal v přeplněné kavárně
na kulatém stole
jak po bitvě vojám dopisy své milé
na převráceném bubnu.

Josef Hora byl jediný,
kdo mohl z nás tykat F.K.Šaldovi.
Jen vejděte do jeho sadu,
když počínají kvést štěpy.
Jejich dojemné květy voní ve slunci
po hořkých mandlích.

Sbohem nám nedal ani František Halas,
milovaný druh.
Toužil, aby jeho verše krákoraly
lidem do uší,
ale někdy mu to nedalo
a zpíval.

Prudkým gestem odešel náhle
Konstantin Biebl.
Stýskalo se mu asi po něže
javanských dívek,
které jsou jako živé květy
a chodí tiše po špičkách.

Vítězslav Nezval se smrti rouhal,
a ta se pomstila
Když nečekaně zemřel o velikonočních,
jak si sám předpověděl,
zlomila se jedna ze silných větví
stromu poezie.

Na smrt ještě ani nevzdechl
František Hrubín.
Zprvu jsem netušil, kde objevil
kantilény svých veršů,
a on jen poslouchal usměvavou vođu
na sázavském jezu.

Holan umíral dlouho.
Telefon mi často padal z ruky.
V té zpropadené voliérě Čech
rozhazoval své básně s pohrdáním
jako kusy krvavého masa.
Ale ptáci se báli.

Smrt chtěla od něho pokoru,
pokoru však neznal
a do poslední chvíle
bojoval se smrtí suřivě.

Anděl, který mu pozvedával ruce,
když umdlával,
seděl na kraji jeho postele
a plakal.

10.4.1980

Jiří OTAVA

Oslavenec a vězeň

O Nobelově ceně pro básníka Jaroslava Seiferta jsem se dozvěděl v pátek 12.X.84 od přátel, včetně informace, že to v Rudém právu mám hledat až na předposlední straně. Přestože se jedná o první Nobelovu cenu udělenou československému spisovateli, měla noticka rozměr 3,5 krát 5,5 cm. Ten den, ani ve dnech následujících se v žádném deníku v ČSSR neobjevil článek, který by měl v titulu pojem Nobelova cena. Opakovaly se jen stereotypní formulace, jež čtenář snadno přehlédne, o "Blahopřání Jaroslavu Seifertovi", informující veřejnost, že ředitel nakladatelství Čs. spisovatel Jan Pilař, nebo ministr kultury M. Klusák, navštívili Jaroslava Seiferta, aby mu gratulovali. Třetí den po udělení ceny, kdy již novináři měli možnost napsat něco bližšího o Seifertovi, objevily se v denících články v rozsahu pětkrát 16,5 centimetru, všechny formulačně stejné. Všichni novináři přejali a přetiskli jen sdělení z ČTK, jako by nevěděli, kdo to je Seifert. A kdyby v zahraničí nevznikly v massmediích kolem Seiferta tak četné ohlasy, asi by informování naší veřejnosti o prvním českém nositeli Nobelovy ceny za literaturu skončilo těmito nevýraznými notickami.

Protože se podle formulace uveřejněné v RP dne 13.X. objevily v zahraničí "pokusy západních novinářů zneužít jména našeho básníka k pomlouvačným útokům proti jeho vlasti a učinit jeho jméno součástí psychologické války

proti zemím socialismu" /citát z RP/, uvedl tento stranický deník úryvky z jeho knihy vzpomínek, všechny ke květnu 1945, a na páté straně uveřejnil jednou ~~na~~ jeho báseň ze sbírky vydané v roce 1938. Životopis Seiferta ani jeho fotografie, literární rozbor, se nikde neobjevily.

Současně bylo v břevnovské ulici U Ladronky, kde básník bydlí, několik vozů zahraničních televizních společností a jejich reportéři nemohli pochopit rozpačky oficiálních míst, s nimiž je Nobelova cena zde přijímána, ani to, že nikde v knihkupectví nevidí jeho portréty nebo vystavené knihy. "Chápu, že se musí utajovat informace o raketách, ale básně a pershingy, to je snad něco jiného!" řekl mi jeden přítel, zahraniční dopisovatel. "Copak u vás nemají nakladatelství zájem na ohlasu a zisku?"

Jaroslav Seifert byl posledním předsedou Svazu čs. spisovatelů, který byl rozpuštěn z "rozhodnutí stranických a státních orgánů" v roce 1970. Pak byl vytvořen nový Svaz spisovatelů, do něhož přijali jen ty "prověřené" a konformní. Většina do té doby již významných českých spisovatelů do nového "konsolidovaného" či "normalizovaného" Svazu spisovatelů nevstoupila nebo nebyla přijata. Vše, co platí o těch, kdo jsou dodnes mimo oficiální Svaz spisovatelů - a tedy píšící své práce buď do šuplíku nebo pro samizdat - platí zcela i pro Seiferta do r. 1979, kdy vyšlo v Československu 1. vydání "Deštníku z Piccadilly".

Hlavním odpůrcem vydávání děl Jaroslava Seiferta v nakladatelství Československý spisovatel byl Ivan

Skála a členové nového spisovatelského svazu kolem něho. V té souvislosti vyznívá nejnovější Skálovo prohlášení v Čs. televizi o tom, že si Seiferta "nenecháme vzít" hůř než pokrytecky.

Zatím co o většině vyloučených spisovatelů se u nás nemluví a jejich díla nesmějí být publikována, nebylo přece jen možné vymýtit Jaroslava Seiferta zcela z české literatury. V učebnicích a čítankách byl již celá desetiletí, a tak se vydávaly pouze jeho staré práce, z období ještě před druhou světovou válkou. Vydat jeho sbírky básní z posledního desetiletí se nikdo neodvážil. Proto byly Seifertovy básně jedny z prvních, jimiž začínal v sedmdesátých letech český samizdat. Seifertův "Morový sloup" byl v samizdatu "vydán" /tedy na stroji rozepsán/ a s podpisem autora věnován přátelům již k vánocům v roce 1972. Tiskem vyšel v ČSSR až v roce 1981, teprve potom, kdy jej vydali v exilových nakladatelstvích v zahraničí. Seifertova sbírka "Deštník z Piccadilly", kolovala v různých variantách jako samizdat také několik let.

Pak přišlo prohlášení Charty 77 a Seifert byl jedním z jeho prvních signatářů. Jeho sláva, obliba mezi lidmi, věk i nemoc ho uchránily od nechutného pomlouvání v novinách, v kampani, která potom začala proti chartistům. Vyslýchali ho - vzhledem k jeho ochrnutí - doma, dál se o něm skoro nemluvalo, řidičský průkaz mu sice vzali, ale on stejně již skoro dvacet let chodí o berlích, takže sám vůz neřídí. Knížky mu zase nevydávali.

Novinář Jiří Lederer byl v roce 1978 dokonce odsouzen na tři roky do vězení za to, že se vedle "Paměťí"

Prokopa Drtiny pokusil tajně odeslat do ciziny i rukopis Seifertových veršů. Lederer seděl ve vězení, verše se ven postupně, ale přece jen dostaly, a obě sbírky, které vyšly nejprve v českém samizdatu v Praze, pak vydalo nakladatelství v zahraničí, edice Poetrie mimo domov. A teprve potom vyšly i v nakladatelství Čs. spisovatel.

A něco obdobného se událo i s jeho knihou vzpomínek "Všecky krásy světa". Nakladatelství Čs. spisovatel v čele s Janem Pilařem odmítlo tuto knihu vydat. Chartista přece nesmí publikovat. A tak dal Jaroslav Seifert svoji knihu k dispozici svým přátelům a ti ji několikrát opsali na stroji a "vydali" v samizdatu. V samizdatové edici "Expedice" vyšla tato kniha dokonce s fotografiemi a krásným frontispisem. Přátelé ji chtěli věnovat v této, na samizdat neobvyklé úpravě, básníkovi k jeho osmdesátinám. Dříve, než se tak stalo, vyšťárala ji Stb a většina exemplářů dosud leží někde ve skladištích Ministerstva vnitra.

Herečka, která nesmí hrát, protože setrvala na svých názorech, odmítla udělat sebekritiku v prvních letech "normalizace" a podepsala Chartu 77, Vlasta Chramostová, vybrala ze vzpomínek Jaroslava Seiferta několik kapitol a svým krásným hlasem je předčítala po Praze, v soukromých bytech. Lidé, přátelé majitelů těchto bytů, se tajně scházeli na tyto literární večery a poslouchali slova Seifertova - jež tehdy nesměla vyjít tiskem. Západnímu čtenáři to asi nebude pochopitelné, ale i toto bylo označeno policií za "nedovolené shromažďování". Policie přerušovala takováto setkání,

vnikala do bytů, legitimovala přítomné, oznamovala to jejich zaměs-tnavatelům a ředitelům škol /pokud přítomní byli studující/ a vyhrožovala těm, u nichž se lidé scházeli. Pak někdo natočil takovýto literární večer s recitací Vlasty Chramostové na magnetofonový pásek, poslal to do zahraničí, tam to vydali na gramofonové desce a tím byl spáchán další "zločin". Při tom všem ani tak nešlo o obsah knihy - tu za pár let potom, dodatečně, jen po nepatrných cenzurních úpravách u nás vydali - ale o fakt, že lidé se takto dobrovolně, iniciativně a nekontrolovaně scházeli a že k nim mluvili ti, kdo měli být zapomenuti. Básník i herečka.

V průběhu sedmdesátých let byl prý Jaroslav Seifert několikrát navrhován na Nobelovu cenu. A protože se předpokládalo, že by tuto cenu mohl dostat ke svým osmdesátým narozeninám, připravili jeho přátelé i znalci jeho díla přehled o jeho tvorbě a životě i poslední rukopisy k vydání v zahraničí; v průběhu roku 1981 je chtěli odeslat do Švédské královské akademie a rukopisy českým nakladatelstvím v zahraničí. Poslední část toho všeho měl odvézt kamion řízený dvěma Francouzi, Thononen a Aniesovou, který přijel v květnu 1981 do Československa, ale byl na hranicích zadržen, francouzští právníci zatčeni a desítky lidí šly do vězení. Část těchto materiálů, rukopisy, přípravě k vydání, desky namluvené Vlastou Chramostovou, se staly také předmětem žaloby vůči Jiřině Šiklové, obviněné z toho, že je chtěla přepravit za hranice. I Jaroslav Seifert byl v této souvislosti - těsně před svými osmdesátými narozeninami - několikrát vyšetřován a jeho vyšetřo-

vatele, tedy policii, členy státní bezpečnosti /Stb/ přivedl do Seifertovy vily ředitel nakladatelství Čs. spisovatel, "také" spisovatel Jan Pilař. Je ironií osudu, že to byl opět Jan Pilař, kdo šel Seifertovi oznámit zprávu o udělení Nobelovy ceny do nemocnice, kde básník již předtím dlouho ležel.

A sotvaže mu to ve čtvrtek večer oznámili a Seiferta upoutaného na lůžko ve Vinohradské nemocnici navštívil i vyslanec Švédského království, hned druhý den ráno mu před dveře jeho nemocničního pokoje posadili dva hlídače, opět členy Stb, jenomže tentokrát v bílých pláštích, kteří od toho minulého pátku legitimovali a zapisovali členy jeho rodiny. Ani spontánně napsané gratulace od tisíců občanů mu nebyly dodány. A tak je Jaroslav Seifert oslavencem a vězněm zároveň.

V Praze dne 23. října 1984

Z Á Ř Í

Jaroslav S E I F E R T

V měsíci révy, v měsíci brázd,
v měsíci stříbrné šedi,
znovu a znovu budem si klást
otázku bez odpovědi.

Kdo nám tu vyrývá do čela
dny tvoje přeostrým rydlem ?
Proč, proč slova nedoletěla
třeba se zlomeným křídlem ?

Namísto hroznů dozrával žal,
jako by nebylo zbylí.
Jaké jsi nahořklé víno dal
našemu lidu však píti.

Květen je láska. Už nebude
pro lásku krásnější doby.
Pro smutek dal jsi nám osude,
v tesklivém září dva hroby.

Dnes opět půjdeme se zvony
za rakví, jak jsme šli kdysi.
Není zas v záhybech opony
ukryta výhrůžka čísi ?

Nenaklání se nad propast
svět ve svém posupném hledí ?
V měsíci révy, v měsíci brázd,
v měsíci stříbrné šedi.

Nesměl vytisknout Svět práce 9.září 1948
k pohřbu E.Beneše. Druhý hrob, ze září
1937, je T.G.Masaryka.

Z projevu na II. sjezdu československých
spisovatelů

/Podle Literárních novin
z 29. 4. 1956/

Vážení přítomní !

Bylo řečeno, že je zapotřebí, abychom konečně uspořádali své kulturní dědictví. Vracíme se ke knihám svých mrtvých básníků, listujeme jimi a hlásíme se k tomuto jejich odkazu.

A tu mě napadá tichá a plachá otázka. Aniž se chci pouštět na pole metafyziky, obracím se s jistou úzkostí k těmto našim mrtvým a ptám se jich, budou-li se i oni hlásit k nám.

Nejednou tu bylo zdůrazněno, že spisovatelé jsou svědomím svého národa. Není to myšlenka nová. Ba snad naopak. Zdá se mi, že tato věta má dost blízko k frázi a řekněme raději k běžnému rčení. Stává se však někdy, že i takové rčení, vyslovené v příhodném okamžiku a v jiném osvětlení, může působit drtivě.

A právě dnes bych chtěl říci: Kéž bychom v této chvíli my, spisovatelé, byli opravdu svědomím svého národa, kéž bychom byli svědomím svého lidu. Neboť, věřte, obávám se, že jsme jím nebyli již po více let, že jsme nebyli svědomím zástupů, svědomím miliónů, ba dokonce, že jsme ani nebyli dokonce svědomím sebe samých.

Znova a znova slyšíme tu zaznívati, a to z úst nikterak nevýznamných, že je zapotřebí, aby spisovatel

psal pravdu. To znamená, že spisovatelé v posledních letech pravdu nepsali. Psali nebo nepsali? Dobrovolně či nedobrovolně? Ochotně či neochotně? Bez nadšení či s vřelým souhlasem?

Vracím se do minulosti české literatury, a marně hledám, že by některý z velkých českých básníků, a zvláště některý z těch, kteří ve svých básních formulovali postuláty českého národa, jako byl Neruda, Čech, Machar a Dyk, zastavili se uprostřed svého díla a štanuvše, oznámili svému národu a svým čtenářům, že nemluví pravdu. Či vzpomínáte si, že by někdo z nich prohlásil: "Čtenáři, odpusť mi, chodil jsem kolem tvých bolestí a kolem utrpení českého lidu a zavřel jsem oči. Nemluvil jsem pravdu." Smlčí-li pravdu kdokoli jiný, může to být taktický manévr. Smlčí-li pravdu spisovatel, lže.

/.../

Prosím, nepodezřívejte mne, že bych nevěděl, kdo byl John Stuart Mill. Také prosím, abyste se nedomnívali, že se pokouším do dnešního jednoznačného světa filozofického vpašovati názor anglického empirika. S malou obměnou platí totiž právě dnes pro naše spisovatele. John Stuart Mill praví: "Ta neb ten, kdo připustí, aby svět nebo příslušná část světa vybrala jemu jeho životní cíl, nepotřebuje žádné jiné schopnosti než schopnosti napodobovací jako opice."

Či bych měl spíš citovat Voltaira, který měl názor obdobný? Voltaire říká: "Nemohu sice souhlasit s vašimi

slovy, ale až do smrti budu hájit vaše právo na to, abyste je mohl hlastiě vyslovit."

A znovu vás prosím, abyste oba tyto citáty uvážili jen v souvislosti s tímto sjezdem, a konečně i s větou z dopisu Ústředního výboru našemu sjezdu, kde se mluví o tom, že právě rozličnost talentů vyznačuje bohatost naší literatury.

Nebudu opakovat téměř čítankový poznatek o české literatuře, a to ten, že mezi významnými jejími jmény není jediného autora, který by své dílo zaměřil proti pracujícímu člověku a který by neměl hluboký cit a dokonce i bojovné porozumění pro jeho sociální bolesti.

Co z toho plyne pro naši situaci dnes a pro naši povinnost zítra?

Jsem přesvědčen, že naší povinností je přistoupit ihned k odčinění křivd. A naléhavé požadavky shrnuji do těchto dvou:

1. Vyzvete umlčené a neprávem vyloučené spisovatele, kteří jsou ovšem toho jména hodní, ke spolupráci. Nečekejte, až přijdou sami a budou prosit. Sotva by přišli, neboť není hodno spisovatele, aby prosil. Dejte jim možnost, aby odpověděli dnes na útoky, na které nemohli odpovědět, když byli vylučováni z literatury, já to sám zažil!

2. Uvažujme o spisovatelích uvězněných, mysleme na jejich lidský osud. Nemám ovšem práva souditi tu jejich vinu. Vinu, chyby, omyly. Ale mám právo jako český básník vyslovit domněnku, že pykali dost za tyto své politické viny a omyly.

To, co říkám, dozajista neznamená, že bych se snad

ztotožňoval s jejich politickými názory, které jsou a byly v rozporu s názory mými a s názory nás všech. Když dnešní členové Svazu ochotně a spěšně však přiznávají své dlouholeté omyly a viny, což má být prohlášeno za dostatečné, ani omyly a viny uvězněných nemohou být posuzovány dosavadní přísností a z dosavadních stanovisek.

Všichni dobře víme, jak je možné - vím, že je situace těžká - pokusit se o to, aby jim jejich osud byl aspoň trochu ulehčen. Avšak, drazí přátelé, ještě jednou se vás táži: jsme opravdu jen vypravěči příběhů a nic víc, abychom měli na mysli jen a jen otázky našeho stavu spisovatelského? Takto vidím poslání spisovatelů v naší době.

Nový výbor i vy všichni pečujte o to, aby naše činy, důstojné socialistického programu a důstojné socialistických spisovatelů, uskutečněny byly co nejdříve, a co nejdříve znamená dnes, ihned.

14.
Jaroslav SEIFERT

Dopis zasedání Koordinačního výboru
tvůrčích uměleckých svazů a členů
ÚV těchto svazů z konce roku 1969

Vážení a drazí přátelé,

pozvání, abych předsedal tomuto shromáždění, přijal jsem ochotně, ale nikoliv bez rozpaků.

Ochotně - protože jsem přesvědčen, že jde o akt závažný a zavazující, a s rozpaky, protože se necítím ani dost vhodný ani povoláný hovořit tu k lidem v českém životě tak významným.

Tím ovšem je pro mne svízelnější chvíle, kdy toto pozvání přijav, jsem nucen Vám napsati, abych omluvil svou neúčast. Nemoc, která se mi zhoršuje den ze dne, zabránila mi nejen přijít mezi Vás, ale dokonce i chodit vůbec, prosím tedy, omluvte mne a vyslechněte několik vět, které chci k této omluvě připojit.

Tu jsou:

Na II. sjezdu spisovatelském, když jsme v debatě hovořili o úkolech i právech našich spisovatelů, citoval jsem myšlenku, vyslovenou kdysi u příležitosti historického Manifestu českých spisovatelů na konci první světové války. Tehdy byl tento Manifest a zároveň

i poslání spisovatelů označovány jako svědomí národa.

Ostatně vzpomeňte si na Neruda. Byl tento člověk svědomím národa? Býl, jistě! Ovšem, když tento básník šel pražskou ulicí, ^vtrásla se okna.

Bez velkého zdráhání se Vám přiznávám, že ~~za~~ za okolností, které provázely tento II. sjezd spisovatelů, vyzněla slova trochu nadneseně. To ano! Ale mohla být i omluvena známými událostmi, kdy úkol spisovatelů byl devalvován a jejich práce přehlížena. Bylo tehdy zapotřebí povznést opět spisovatelský stav, ponížený až k devotní služebnosti. Jinými, i spisovateli samotnými. Vzpomínám si, že tato slova se ozvala i mnohem později a to dosti zřetelně i na sjezdu spisovatelů polských.

Starou vzpomínku oživuji jen proto, abych mohl zdůraznit, že český lid od těchto dob dosáhl takové úrovně, že nemá již nikterak zapotřebí, aby mu kdokoli substituoval jeho svědomí, které v poslední době osvědčil, a dokonce stejně výrazně jako čeští spisovatelé. Situace se podstatně změnila. Tuto skutečnost ovšem konstatovali ihned i spisovatelé. Jak by ne! A pokračuje-li se - řekněme rovnou se zdarem - o dokonalejší souhru s pracujícím lidem, lehce poznali, že už dnes nemají právo - ani oni ani kdokoli jiný - mluvit za celý národ. To ovšem nikterak neznamená, že je tím jejich práce zlehčena.

V socialistickém dnešku však tato okolnost znamená pro spisovatele mnoho. Nejdříve vůli. Silnou, neochvějnou vůli nedat se zahnat za příkop, který byl uměle vyhlouben mezi dělnictvem a inteligencí. A pak zodpo-

vědnost, kdy i spisovatel pozvedá svůj hlas a nehovoří jen za sebe.

Veliký národ z kteréhokoliv světadílu mohl by snad žít i delší čas bez kultury. Snad ano. Žádný to ještě nezkoušel. Ale malý, jako národ náš, nemůže se obejít a přežít bez svých vědců, básníků, malířů a hudebníků. Potřebuje je nezbytně k uhájení své existence a práva na svůj život a na svou svobodu.

V historii našeho národa jsme to již jednou poznali. Když byli z této země vyhnáni její nejlepší lidé, myslitelé i básníci a téměř všechna inteligence umlčena, nezbylo quštěnému lidu nic lepšího, chtěl-li se radovati ve svém nejvlastnějším životě a zachránit i svůj jazyk, než by zrodil si umělce nové, skromné, anonymní, ale za to nesčetné. A porobená země ozvala se vzápětí tisícerou písní a jeho chudá stavení a jeho kraj proměnily se v malá, ale nevšední výtvarná díla.

Tato nevyhladitelná potřeba kultury poutá však také umělce i vědce a celým národem a připomíná jim jedinečnou nutnost. Tak jako národ nemůže být bez kultury, tak ani umělci nemohou žít a tvořit bez úzkého sepětí a lidem. A v tomto láskyplném přilnutí je i nejplodnější moment. Snad Vám nemusím ani říkat, že tu nejde o podbízení, že tu nejde o tvorbu za cenu poklesu její úrovně. Neboť věčný tvůrčí proces kultury nemůže mířit nikam jinam než kupředu a do výšky.

Žijeme a chceme žít se svým pracujícím národem, jeho radostmi, jeho starostmi, jeho láskami a potřebami. Ale k této práci, aby byla co platná, potřebujeme tu nutnou míru svobody, kterou předpokládá každé

umění. Každá tvůrčí práce. Tam, kde této svobody nebylo, umění i věda nutně přestávají fungovat. I to jsme už poznali. Nechceme psát na ohnutých zádech národa, ale na jeho přátelsky podaných dlaních. Neangažované umění může si dovolit jen bohatý a veliký národ. Ale i tu často koriguje takové tendence.

Ve svých pracích nechceme nikterak unikati tomu, čemu se dnes říká angažování. Věříme, že je to nutné. Nepracujeme pro letící oblaka, ale pro lidi, kteří žijí v této zemi. Tím více se ovšem strachujeme, aby spojení s naším obcenstvem nebyla nám narušována či dokonce přetínána. V této chvíli nemluví jen za spisovatele, kterým v posledních dnech byly zastaveny některé časopisy a tak je jim znemožňován samozřejmý kontakt s lidmi. Obrátili jsme se k Vám, připomínající nejen potřebu praktické solidarity, ale i samozřejmou integraci celé kultury. Není dnes ohrožena jen svoboda spisovatelského projevu. - Je ohrožena umělecká tvorba všechna a s ní ovšem i vědecká práce. Ždanovové a Lysenkové přežívají. I svou vlastní smrt.

Ale o tom budou hovořit ostatní a povolanější výmluvněji a přesvědčivěji než mohu já. A tak mi nezbyvá než skromně pozdravit Vaši práci a popřát jí hodně úspěchu.

PRAHA VE SNU

Jaroslav Seifert

Život mi už také uniká rychleji
než z láhve rozbité na zemi
těkající óter.

Mám deprese, jaké mívají
staří lidé, a v noci mě jímají
úzkostné sny.

Z jejich fantastických tvarů
a z nezjistitelných barev
vymršťuje se mi náhle město
smutné a ponuré,
obklíčené čelistmi sídlišť:
jsou plá zubů, a mezi nimi trčí
výhrůžně tesáky výškových staveb.

Té noci se mi zdálo,
že sevřely Prahu ze všech stran
a přibližují se k jejímu středu.
Chtějí pohltnout hladovou zeď
i jedlé kaštiny podél cesty,
zakousnout se do šťavnatých trávníků
a do záhonů květin.

Škoda těch vlídných cest,
kudy chodívají milostné dvojice
a šeptem blouzní.

Staré magnolie v plném květu
potichu sténají.
Jakmile však počali s nástřelem
a demontáží
staré rozhledny na Petříně,
zavřel jsem oči.
Byla to přítelkyně mých lásek.

Ani jsem je neměl otvírat!
A když se přiblížila první ulice
až k Smetanovu hrobu na Vyšehradě,
s bolestným křikem vyletěli kohouti
ze střechy chrámu
a zapadli někam do křoví
na břehu řeky.

Z každého snu spáč se probudí,
jen z tohoto nikoliv.
Marně kvílejí sirény,
marně vzplály ranní červánky
a rozlévají se po nebi
jako rozšlapané tratoliště
na místě havárie.

Nakonec jsem ještě zahlédl,
že na hladině řeky plovou leklé ryby
a voda je černá
jako v den
posledního soudu.

Úryvek; básně je z Pražského triptychu,
z dosud nevydané sbírky Býti básníkem,
psané 1981-82 a obsažené v samizdatu
1983. Byla přednesena v pražské Viole
v pořadu věnovaném Jaroslavu Seifertovi.

Luďvík VACULÍK

Říční výletní loď

fejeton

Ať nikdo nemyslí, že mít radost z Nobelovy ceny je jednoúčelové! Pominu veřejné rozpaky úřadů a koncesovaných spisovatelů. Mluvím o nás a našich intimních rozpacích, jimž by se švédští akademikové i divili. S-amozřejmě, máme radost: já, polovina mých přátel a většina Seifertových čtenářů, jichž je víc než čtenářů jiné poezie u nás.

On to našel sám laureát, když v poděkování vzpomněl svých zemřelých přátel: proč ne oni? Měl bych znát to švédské odůvodnění, abych mohl uvažovat jemně, jak umím, ale to nebylo u nás otištěno. Tak si zhruba myslím, že český národní básník Jaroslav Seifert dostal zaslouženě Nobelovu cenu proto, že je to dnes. Švédská akademie jako by vytušila nebo se dověděla, že už velice potřebujeme nějaké povzbuzení, a nebylo vhodnější osoby, na niž to mohla vykonat. Takto ostatně svůj osud přijal sám potrefený.

Česká literatura měla či má mnoho spisovatelů na Nobelovu cenu pro Čechy: možná i pět. V době Karla Hynka Máchy /1810-1836/ však Alfred Bernhard Nobel /1833-1896/ sotva četl poezii. Nápadným kandidátem byl Karel Havlíček Borovský /1821-1856/, ale nevím, zda by si Švédsko dovo-

lilo k mocnému tehdy Rakousku, co si dovolilo k bezmocnému dnes Československu. Krom toho, existovala-li už akademie, neměla ještě ty peníze! Prvním českým spisovatelem, jenž se mohl s Nobelem potkat byl Otakar Březina /1868-1929/, a ten dokonce mezi kandidáty byl! Jenže umřel. Stejnou smůlu měla Švédská akademie s Karlem Čapkem /1890-1938/. Obě poloviny mých přátel proto oceňují hlavně včasnost jejího činu. Neboť kdyby se zas opoždila - komu, museli to už být Čech?

Tak se dnes v Praze - krom otázky, co si starý pán počne s tolika penězi - mluví o tom, kdo by to mohl či měl být místo něho či kdyby ho nebylo. Lepší polovička mých přátel míní, že Václav Havel /1936/, jiná přišla na Milana Kunderu /1929/ a třetí vyslovila jméno Bohumila Hrabala /1914/, o němž však není jistota, že by se opovážil cenu přijmout. Diskuse zase ukazují, jak jsou ženy neschopny mužsky dobrosrdečné objektivitu: ze spisovatelek -Eda Kriseová /1940/ a Lenka Procházková /1951/ - žádná nepřiznala Nobelovu cenu té druhé nebo , v nejhorším, Evě Kantůrkové /1930/. Divný návrh má můj přítel básník Petr Kabeš /1941/: navrhuje znovu Otakara Březinu /1868-1929/. Oč reálněji uvažuje dobrý a milý přítel Ivan Klíma /1931/: podle něho bych Nobelovu cenu měl dostat já /1926/. To však má dvě nesplnitelné podmínky: musel bych rychle něco připsat, a žádal bych tu cenu v dynamitu.

Ale česká literatura má dnes ještě jedno dělení: a co naši kolegové a přátelé v exilu, bez jejichž pomoci by se naše roztržité ctižádosti nesoustředily v rozumný návrh? Co oni tam asi myslí a cítí? Hm: Oceňují sebe-

oběť Milana Kundery /1929/ v Paříži i Pavla Kohouta /1929/ ve Vídni i skromnou cílevědomost jiných. Myslí na letošní šedesátiny Josefa Škvoreckého v Torontu a Ivana Diviše v Mnichově, chápu zdušený hněv Oty Filipa /Die Zeit, 19.10.1984/ nad tím, že jeho nakladatelství Fischer nesešlo v předstihu se Seifertem smlouvu, a čtu v duchu, co z Bonnu do Prahy píše Jiří Gruša příteli Petru K. /1941/: "Mohs to být ty, blbče! Čas letí, nechlastej a piš!" A slyším, já to slyším: "Teraz je to zas na tridsať rokov v riti!" Tak od Waldkraiburgu ke Stockholmu vzdychá slovenský historik Ján Mlynárik, který už dlouho doporučuje, aby za Čechy dostal Nobelovu cenu Slovák: Dominik Tatarka/1913/.

"Tak co je nového, ale dobrého?" ptal se pokaždé Jaroslav Seifert. Dobrého nového nevěděl jsem nikdy nic, leda že zas už se někde rozpisuje jeho knížka a já jdu poprosit o podpis titulních listů. Podpisoval mi jich i padesát najednou, bianco. Odhaduju, že "Morový sloup" vyšel v Petlici a dalších strojopisných edicích aspoň v tisíci exemplářích. Když jsem u něho byl před pěti lety, naposledy, byl divně neklidný. Ťukli jsme si červeným a nešťastným hlasem náhle vyřkl: "Poslyšte, chtějí mi vydat Deštník z Piccadilly! Není to blbý, když jsem to dřív dal vám?" Odpověděl jsem, že je to naopak výborné: účelem Petlice přeci bylo zmařit zamlčování autora.

V lednu 1981 jsem se na dva dny octl jen v kalhotách bez pásku v košili bez vázanky v těsné místnosti, kde seděli už dva: starší instalatér, jenž tu nehojen a zachmuřen už druhý den vrtěl hlavou nad tím, že i přidržení vlastní manželky počítá se za znásilnění, a tempe-

rementní mladík, jenž střídavě lítal po cele a pak se hroutil na kavelec a s hlavou v dlaních úpěl: "Takovej vůl? Já jsem takovej vůl, je tahle možný?" V opilství se s kamarádem vlomil do tabákového kiosku, kamarád utekl, a jeho teď čeká něco těžšího než trest: rozhodnutí o jeho charakteru. Když jsem zvěděl jejích příběhy a slušelo se, abych řekl svůj, mlčel jsem, až se mě mládenec, unavený výhledem do budoucna, zeptal: "Vy jste tu proč?" - "Podepsal jsem návrh, aby Jaroslav Seifert dostal Nobelovu cenu". Ticho - pak instalatér zvedl těžkou hlavu: "Seifert, ten básník?" Kývl jsem. Mládenec pomalým krokem, teď jináč než kdy-ž myslel na proklaté kuřivo, přešel celou, zastavil a řekl:

"Tatínek kouřil z dýmky
vždy večer, než šel spat.
Vidím ho z měchuřinky
do dýmky tabák cpát ... tenhle Seifert?"

A co se těch peněz týče, polovička mých přátel doufá, že básníka proboha nenapadne dát je na nějaký veřejně ušlechtilý účel, který mají správně platit zbrojící státy, druhá polovička se obává, aby je nedal prozaicky svým dětem. Petr Kabeš /1941/ řekl, že jen z úroků by starý pán mohl založit vlastní cenu pro mladší, čtyřicet až padesátileté. Eda Kriseová /1941/ skepticky řekla, kdyby prý si aspoň koupil říční loď, a Lenka Procházková /1951/ dodala, "to že by bylo moc hezké: pozval by na ni plno holek a v bílém oblečku se slaměným kloboučkem udělal si zas jednou pěkný výlet.

Já /192 6/ říkám, to když udělá, ale i když to neudělá, všichni se mu už právem a s úctou cpeme na loď.

Pavel KOHOUT

K o r u n o v a c e

Ve čtvrtek 11. října ve 13 hodin, právě když mi švédský přítel tu zprávu telefonicky potvrdil, spustila pod našimi dočasnými okny na vídeňském Příkopě nezaměnitelně česká dechovka, celou hodinu vystřelovala břeskne melodie, že to bylo slyšet až v Bonnu, když jsem přitom podával Deutschlandfunk jako prvnímu z nesčetných zájemců informací o téměř neznámém Pražanu, který se stal s prvním úderem bubnu světově proslulým.

Aniž tušila, hrála ta náhodně hostující kapela za všechny muziky, co jich v Čechách je, které by teď za normálních okolností na každém rohu a na každé návsi oslavovaly triumf, podobný prvně vyhranému mistrovství světa; okolnosti jsou však zcela nenormální, jak právě zjišťuje muž, který ve stejnou chvíli zvoní v prvním poschodí malé rodinné vilky v Praze-Břevnově.

I on je Švéd, projíždí do Polska, ale byl ještě včera ve Vídni, kde ho můj dobře informovaný přítel vybavil pro tento případ lahví Veuve Clicquot, teď tedy stojí u dveří a zvoní stále znovu, protože slyší v bytě kroky, pak tam začne i nepřetržitě řinčet telefon, svět se vzbudil, chce zdravít i vědět, ale nikdo nezvedá sluchátko.

Po dlouhé době se dveře otevřou, stará paní chce jít na nákup, záhada vysvětlena: je téměř hluchá; když

pochočila, že se hledá její muž, dává adresu fakultní nemocnice, kde se zotavuje po lehkém srdečním případu, tam ještě nikdo neví o jeho světové slávě a přece otvírá jeho jméno veřej za veřejí až k nemocniční posteli: tady ve své vlasti je už dávno vládnoucí kníže poesie.

Aristokraticky upjatý Švéd, který si na to vzal tmavomodrý oblek, vidí malého, boubelatého muže, ani lokny stříbrných vlasů nezbavují jeho obličej dětsky důvěřivého výrazu.

- Jste doktor Seifert? zeptá se.
- Ne. Tady: nejsem doktor. Jen Seifert.
- Věřím, že máte z udělení Nobelovy ceny za literaturu stejnou radost jako my ve Švédsku.
- Kdo ji dostal?
- Přece vy, Mistře, podiví se host a podá mu láhev jako říšské jablko.

Na korunovaného nejdou ani máloby ani euforie, vezme z nočního stolku skleničku, v níž, jak v kraji zvykem, už připraveny medikamenty na noc, vytřepe obsah na linoleum a drží, dokud vzácná pěna nedosáhne okraje, pak položí svou první otázku:

- Je to právě francouzské šampaňské?

Jak velice by se byl potěšil, kdyby ještě tušil spanilost ženy mého vídeňského přítele, která mu tu láhev věnovala, ženám psal vždycky nejskvělejší básně, i tuhle, krátce než mu bylo osmdesát:

"Smrt brzy kopne do mých dveří / a vejde. / Hrůzou a leknutím v té chvíli / zatajím dech / a nadechnout už zapomenu. / Kéž mi není odepřeno / ještě včas

zlibat ruce / té, která trpělivě s mými kroky /
šla a šla a šla / a milovala nejvíce."

Kdo by ho chtěl pro jeho věk považovat z neznalosti za staromódního veršotepce, mocně se mylí; z avantgardy dvacátých let se vypsál v jednoho z nejlepších, kterému pak každá básnická forma, klasická nebo moderní, umožňovala jako mistrovsky ovládaný nástroj vyjadřovat hluboké obsahy.

"Nová, nová, nová je hvězda komunismu!" volá ústy Vladislava Vančury majlá básnická garda 'Devětsil' v předmluvě k jeho první knížce 1921. "Milosti zástupů pokorně odevzdáný básník" - zní Seifertův poslední verš; jím zůstal skutečně odevzdán, když pochopil, jak lehko mohou být zneužity pro krvavé hry moci.

Už v roce 1928, roce mého narození, se ho po druhé návštěvě Sovětského svazu zmocní hluboká skepse vůči Stalinovi, když pak o rok později Gottwaldovo Moskvě odevzdané křídlo uchopí moc v KSČ, patří k sedmi spisovatelům - komunistům, kteří protestují; vyloučen ze strany, už se o ni nikdy neucházel.

Zato patří jeho verše k těm, které 1938 po mnichovské zradě západních spojenců a za německé okupace účinně dodávaly lidem novou naději, právě v těch dobách ho národ pojal mezi své velké bardy, které nazývá od vzniku české šlechty svými knížaty.

Poté co gottwaldisté na sebe 1948 strhli moc v celé zemi, byl upozaděn a stále znovu ohrožen, přesto dával poznovu problesknout svému protestu, až ho 1956 hlasitě artikuloval z tribuny II. sjezdu Svazu československých

spisovatelů, když zlomil tabu a promluvil o vězněných spisovatelích:

"Kéž bychom v této chvíli my spisovatelé byli opravdu svědomím svého národa, kéž bychom byli svědomím svého lidu. Neboť, věřte mi, obávám se, že jsme jím nebyli již po více let, že jsme nebyli svědomím zástupů, svědomím miliónů, ba dokonce, že jsme nebyli ani svědomím sebe samých. - Smlčí-li pravdu kdokoli jiný, může to být taktický manévr. Smlčí-li pravdu spisovatel, lže."

Protože jsem se ještě zdráhal uvěřit, že by vedoucí revolucionáři mohli zločinecky podvést vlastní ideály, vlastní stranu a vlastní lid, považoval jsem jeho vystoupení za nespravedlivě povýšené, ale protože mě současně už vlastní zkušenost vtahovala do prvních konfliktů s mocí, poznal jsem záhy, že bylo jen statečně spravedlivé; brzy jsem se našel na jeho straně a nikdy nezapomenu, jak samozřejmě a srdečně mě přijal; štafetu tolerance, kterou se už pětadvacet let snažím dávat dál, mám od něho.

Po invazi Varšavského paktu mu bylo už 67 let a přesto na sebe vzal břemeno předsednictví Svazu československých spisovatelů, aby ho svou autoritou zaštiťoval i formoval; když 1970 Gustáv Husák nabídl svazu odpustky i obročí, vystaví-li okupaci vysvědčení bratrské pomoci, řekl mu Jaroslav Seifert :

"Vy chcete, abychom podporovali Vaši politiku, protože víte, že máme v národě morální autoritu. Jestliže však Vaši politiku podpoříme, ztratíme tu autoritu a nebudem Vám nic platní."

Přesně v tom smyslu pak téměř všichni čeští a moravští členové svazu aranžmá v tajném hlasování odmítli. Svaz byl úředně rozpuštěn, nový založen třetí garniturou, spolu s jádrem písemnictví uvržen do klatby i úřadující kníže; jak to radostně nazývali tvůrci nové kultury, byl i on "Vymazán z čítánek".

Izolován a nemocen stvořil však skvělé sbírky "Morový sloup" a "Deštník z Piccadilly"; obě se čtou, jako by je napsala právě vycházející hvězda poesie; tak také vyšly: ve stovkách exemplářů, které si opsali na stroji čtenáři sami.

Neméně důležité bylo, že se dveře v malé předměstské vilce otvírali každěmu z nás, kdo ho přišel v temných sedmdesátých letech požádat o podporu nějaké důležité petice; znovu prosil o milost pro vězně, zasazoval se o pronásledované hudebníky undergroundu, a jeho závažný podpis svítí jako jeden z prvních pod Chartou 77. Jak zhodnocena se dnes smí cítit!

Že se pak tento básník náhle znovu, i když až za všemi režimními poety, objeví v čítánkách, aniž se sám zhanobil, lze chápat jen jako úřední doznání, že se ho nepodařilo vymazat z paměti národa.

Jeho vzpomínková kniha "Všecky krásy světa" končí těmito řádky o jednom z jeho dřívějších nemocničních pobyťů:

"Čekal jsem s několika nemocnými, až mě zavolají. Když jsem byl na řadě a ozvalo se mé jméno, sestřička přiložila mi kalciový obkladek. Pak se na mě dost přísně podívala a zeptala se mě zhurta: - Máte rád básničky? - Mám, vyhrkl jsem překvapeně. - A proč se ptáte? - Já že máte také takové jméno.

Nuže to je vše. Co jsem chtěl a mohl říci, jsem řekl. Už jsem dovyprávěl. Je konec. A šmytec!"

Místo šmytce tedy Nobelova cena, z níž se nesmějí radovat jen ti, kdo ho dlouhá léta umlčovali. Jeden z mnoha žurnalistů, kteří u mě v tento Nobelův čtvrtek shánějí zprávy a vědomosti, se ptá na číslo pražského svazu spisovatelů. Dávám mu je. Při prvním zavolání tam žádného Seiferta neznají. O hodinu později zní odpověď, že není členem svazu a pro veškeré informace je příslušné jen ministerstvo vnitra.

Ještě později si pak - podobně jako ta nemocniční sestra - vzpomene patrně i doktor Husák, že už to jmenno někde slyšel. ČTK večer bez komentáře oznamuje, že Jaroslav Seifert, "narozený v roce 1901, kdy byla Nobelova cena za literaturu udělena poprvé, ji teď jako první Čech dostal sám; svaz spisovatelů mu k ní gratuloval."

Švédové odčinili své selhání z Třicetileté války. Tenkrát nevyhnali z Čech Habsburky. Teď povolali české kníže za krále.

KAVÁRNA SLÁVIE

Jaroslav SEIFERT

Tajnými dveřmi z nábřeží,
 které byly z tak průzračného skla,
 že jsou téměř neviditelné,
 a jejichž závěsy
 jsou namažány olejem z růží,
 přicházel někdy Guillaume Apollinaire.

Měl ještě z války zafačovanou hlavu.
 Přisedl k nám
 a četl brutálně krásné verše,
 které Karel Teige ihned překládal.

Na básníkovu počest
 pívali jsme absint.
 Je zelenější
 než všechno zelené,
 a když jsme od stolku vyhlédli ven,
 pod nábřežím tekla Seina.
 Ach ano, Seina !
 Neboť široce rozkročena opodál
 stála Eiffelka.

Jednou příběhl Nezval v černém tvrdášku.
 Tenkrát jsme neměli ani tušení,
 ani on to nevěděl,
 že právě takový nosil i Apollinaire,
 když se zamiloval
 do krásné Louisy do Coligny-Châtillon,
 které říkával Lou.

Píši, abych se mohl cítit svobodný

Uveřejňujeme překlad francouzské verze rozhovoru s Jaroslavem Seifertem, otištěného 11. prosince 1984 v pařížském listě Le Monde. Interview, který pořídila v Praze Zagorka Živkovičová, vyšel původně začátkem prosince ve švédském deníku Dagens Nyheter.

V čem vidíte poslání poezie ? Má být ideologická, estetická nebo ještě jiná?

Nemá být ani ideologická ani estetická, má být především poezií. To znamená mít něco bezprostředního, co zasahuje nejodlehlejší oblastí člověka, oblasti, kde jsou skryty nejjemnější city jeho bytosti.

Všechna estetika ústí do hry gest; na druhé straně veškerá ideologie zůstává příliš na povrchu, než aby mohla být poezií k užitku. Ideologie jsou příliš praktické, příliš účelové, jsou z tohoto světa a zastavují se u zájmů a konfliktů. Je pravda, že se poezie nemůže od ideologií zcela vzdálit, avšak využívá jich v jiné rovině.

Být básníkem, to je zaujmout stanovisko, postavit se za něco nebo proti něčemu, a to je - alespoň pro mne - ideologická záležitost.

Vyazuje vaše tvorba rysy, které byste chtěl označit za typicky české, má tato tvorba český ton, a jestliže ano, v čem spočívá ?

Ano, jsou určité věci, které mě vážou na naši básnickou tradici, ale jistě nejsem z těch, kdo mohou ~~tyto~~ tyto věci nejlépe vidět nebo soudit.

Ale s čím jsem pracoval vědomě, a co je oním tónem, o němž hovoříte, to je melodie české řeči, naše kantiléna. Melodie češtiny hraje v mé tvorbě velmi značnou úlohu, a to asi zároveň činí moji poezii těžko přeložitelnou.

Melodické prvky, s nimiž pracuji, mají mnoho společného s lidovou poezií a písní; snažím se je stylizovat ještě víc a zabstraktňovat je, abych tam našel svůj vlastní tón.

Často se ve vaší poezii cítí prvek improvizace.
Čeho tím chcete dosáhnout?

Improvizace dává básni klid, odpoutání. Je vědomá a umožňuje mi, abych poezii dodal prvky hry, leckdy i humoru. Improvizaci se poddávám, nepokouším se ji potírat, naopak přijímám ji jako šťastnou náhodu.

Někdy mi poskytuje příležitost k improvizaci rým, někdy je to myšlenková asociace, což může být cokoliv. A ty myšlenky, které mě napadají, jsou nejčastěji výsledkem dlouhodobé práce a nahromaděné zkušenosti.

Při psaní je vždycky nejdůležitější první verš; on tvoří klíč k celé básni, její střed. Samozřejmě nejsem první, kdo tohle objevil, je to něco důležitého pro mnoho básníků.

Pokusil jste se spojit svou tvorbu s analýzou a teorií? Mám především na mysli, zda jste byl ovlivněn Pražskou školou a jejími strukturalistickými teoriemi.

Ne, moje tvorba nebyla ničím takovým ovlivněna. Romana Jakobsona jsem znal a mám na něho vřelé vzpomínky. Ale nikdy jsem se nezabýval literárními teoriemi o tom, jak přistupovat k básni nebo jak ji vykládat. Strukturalismus není teorie o tom, jak psát, neformuluje estetiku. Co mě ovšem v mládí ovlivňovalo, to byla francouzská moderní poezie: Apollinaire, Verlaine, Tzara a jiní.

Řekl jste, že básník má být svědomím národa. Co tím míníte?

Že by měli básníci být poslušni svého vnitřního hlasu a nelhat - což činili. To, co citujete, jsem řekl v době sjezdu spisovatelů v roce 1956. Je zřejmé, že básníci a spisovatelé, poněvadž pracují se slovem, mají daleko víc co činit s pravdou, než malíři nebo hudebníci, a že tu jde o pravdu, která leží pod povrchem a není jen zdáním.

Nejen to: veřejnost přijímá spisovatelova slova s velkou důvěrou; čtenář má sklon věřit, že získá nové poznatky, hledá možnost se ztotožnit se spisovatelovými slovy; chce najít v literatuře výraz své vlastní zkušenosti. Avšak přeje si, aby tato zkušenost byla obohacena, uspořádána a vyjádřena umělcem, básníkem, aby tak získala novou hodnotu.

Rád bych rozšířil tento požadavek na všechno, co se týká pravdy. To prostě znamená, že by každý měl žít a jednat jako bytost odpovědná k sobě samé, ke svým dětem a k společnosti. Že by každý měl vidět svůj život v historické souvislosti a žít jako člověk odpovědný vůči

dějinám.

To platí nejen pro spisovatele a básníky, ale pro celou inteligenci. Musíme žít v souladu s pravdou, kterou známe, s pravdou, kterou jsme objevili srdcem: nežít ve lži.

Změnily se vaše vztahy k poezii v průběhu let ?

Ano. Do konce druhé světové války jsem skládal rýmovanou poezii, vyjadřoval jsem se složitými a cyklickými formami, psal jsem rondely a sonety. Ale i když forma byla klasická, moje poznání světa vycházelo z doby, v níž jsem žil, a cit se rodil z toho, co se právě tehdy dalo. Po válce a po ~~d~~ dlouhé nemoci jsem tuto přísnou formu opustil a začal psát volně. Rozhodl jsem se už nepsat v rýmech, jakmile jsem si uvědomil, že je to pouhá otázka zručnosti.

Když například porovnáím svůj volný verš s veršem Walta Whitmana, liší se moje poezie od jeho tím, že je formálně zhuštěnější. Moje sloky jsou napjatější, mluva běžnější. U mne nenajdete onen hluboký a dlouhý dech, moje verše nejsou tak rétorické ani patetické. Také námetově je moje poezie zcela jiná.

Z oficiálních míst jste byl obviněn z mnoha věcí, zejména ze subjektivismu a pesimismu.

Ano, ta obvinění se pravidelně opakují, ty vlastnosti se mi přisuzovaly již v padesátých letech, a pak v sedmdesátých, kdy byl u nás povinný optimismus.

Můj původ je proletářský, a dlouho jsem se pokládal

za básníka proletariátu. Ale jak člověk stárne, tak objevuje^č další hodnoty a další světy. Pro mne to znamená, že jsem objevil smyslovost, ale v tom nevidím nic pesimistického.

Když píšete, cítíte se svobodný?

Necítím se svobodný, když píši, ale píši, abych se mohl cítit svobodný. Veškerá slovesná činnost se dá považovat za snahu dosáhnout svobody a pociťovat její radost a smyslovost. Co se hledá v jazyce, je ta nejelementárnější svoboda - svoboda vyslovit svoje nej-soukromější myšlenky. V tom je základ veškeré svobody, a v životě společnosti konec konců nabývá podoby svobody politické.

Když píši, snažím se nelhat - to je všechno. Když nemůžeš říci pravdu, nelži aspoň, mlč.

Dovede nám poezie podat nejúplnější obraz lidského osudu, a je tudíž nadřazena všem ostatním formám poznání, jako například vědě nebo náboženství?

Jako básník si dovoluji tvrdit, že poezie, a jediné ona dosahuje oné jemnosti nutné k vystižení našeho poznání světa. Už jen to, že k nám mluví lidským hlasem, znamená, že nás zasahuje osobně, přímo, a že cítíme, jak je v ní obsažena celá naše bytost.

Tím ovšem není řečeno, že se smí básník nechat svým médiem zcela pohltit a zřít se jiných poznatků a jiných hodnot.

Souhlasím s naším velkým literárním kritikem F.X.

Šaldou, který soudil, že básník a spisovatel má také sledovat oblasti, které jsou mu hodně vzdálené. Že je třeba, aby znal aktuální otázky kladené jednotlivými vědami, a že se tyto otázky mají stávat nedílnou součástí jeho duchovního života a obohacovat jeho zkušenost.

Básníkovi neprospívá, když se vyhýbá konkrétním věcem a skutečnosti, protože to činí jeho vlastní svět buď neskutečný nebo umělý. A jestliže si takto vytváří svět, který popírá jeho konkrétní život, nebude nikdy moci vyjádřit pravdu.

Jaroslav Seifert

Puškinův pomník v Moskvě

(K 10.2.1937)

Za vločkou vločka
neslyšně se snáší
do kudrn vlasů
spjatých do kovu.

Z minula časů
až po dobu naši
zvoní tu, zvoní
řetěz okovů.

Za vločkou vločka
zdobí jeho hlavu,
ten bílý příkrov
pěvci nesluší.

Dřív k šibenícím
vedli na popravu,
dnes jenom krátce
- kulku za uši.

Svobody pěvče,
tu máš kytku růží
a poslouchej nás,
slova poplynou.

Proč nedat slávu
mrtvému již muži,
když sto let spí už
mlčky pod hlínou?

Svoboda! Slovo,
které není v módě,
svoboda dneska
se už nenosí.

To nevadí, by
pěvci o svobodě
kdekdo dnes nelez
chvatně pod šosy.

A rudé stuhy
planou na tvé lyře,
zástupy lidí
stojí v obdivu.

Některé ovšem
pošlou do Sibiře,
tak jako když byls
ještě na živu.

Z minula časů
až po dobu naši
zvoní tu, zvoní
řetěz okovů,

za vločkou vločka
neslyšně se snáší
do kudrn vlasů
spjatých do kovu.

Lenka PROCHÁZKOVÁ

O Velikém básníkovi

V jedné malé zemi žil Veliký básník. Byl dlouho mladý, proto jeho básně dlouho voněly jarním kvítím, proto taky hodně květin dostával, hlavně od dívek. Každá dívka v té zemi si totiž myslela, že básníkovy verše jsou o ní a pro ni. A to taky byly. Takže těm dívkám příliš nevadilo, že se jim básník oženil, a zato jeho ženě nesmělo vadit, že k jejich domu přijíždějí dodávková auta s velikými koši květin. Měla kytičky ráda a pěkně se o ně starala, zatímco básník za svým psacím stolem psal modrým inkoustem na bílý papír sonety o lásce. Žena kolem něho chodila, ve dne zalévala ty darované květiny, večer pak sedávala u stojací lampy a básník slyšel, jak jehla protkává napjatou tkaninu, a když zvedl zatoulané oči, jeho žena se usmívala, protože si myslela, že všechny verše, které kdy napsal, a dokonce i ty, které ještě vůbec nenapsal, jsou hlavně pro ni. A to taky byly.

Kromě milých čtenářek měl básník taky hodně milých kamarádů. A když mu bylo teskně, odcházel za nimi do noci a měnil smutek ve víno, pozvedal číšku na pozdrav, viděl, že je plná zlata, a zapsal si to. Za tyto chvíle, v kterých se stroužky životů šumivě spojovaly v řeku, aby loď komediantů měla po čem plout,

za tohle koulo ho pak kamarádi provázeli domů, pomohli mu u dveří zazvonit, a pak jeho ženě, co vždycky přiběhla v přísně zapnutém županu, nad jehož límečkem se lítostivě chvěly její spánkem zrudlé tváře, vysvětlovali, že každý muž má po dobré práci právo na dobrou zábavu, a o jejím básníkovi že to platí zvlášť silně, protože jeho verše jsou ozdobou celé země. Žeňa to věděla i bez jejich vysvětlování, ale z principu se tvářila ledově a špulila rty do rozhořčeného vykřičníku, aby si třeba básníkovi kamarádi nezačali myslet, že jsou pro něho důležitější inspirací než ona. Důrazně cinkala klíčem a zamkla branku, aby poznali, že pánem v domě je ona. A to taky byla.

Veliký básník byl taky veliký soukromý diplomat: měl rád klid pod vlastní střechou, potřeboval ho k práci. A tak své krásné ženě, kterou z krásných žen miloval nejvíc, nechal dohled nad pořádkem v domě. Uvítal, že omezila jeho návštěvy do dvou krátkých odpoledních hodin, smířil se s její kontrolou nad došlou korespondencí a s chápavou zvědavostí naslouchal jejím stížnostem na prózu života s básníkem, které hlasitě přednášela svým přítelkyním před skleněnými dveřmi jeho pracovny. Nedal se tím splést, věděl, že není malých žen a že v praxi i ta nejvroucnější lyrika občas zadrnčí plechem. Ostatně, i ženiny nářky mu pomáhaly do básně, což se naopak nedalo tvrdit o návštěvách bleďých úředních gratulantů, kteří přicházeli v den jeho narozenin. V těch večerech se mu pak špatně psalo a v noci potom ještě hůř usínalo: v pokoji stále něco přebývalo, útržky hluchých slov se drolily ze zdí jak zdě-

děná šmourovatá malba. Teprve ráno je žena vcucila do luxu a básník klidně nasál do pera modrý inkoust.

Jeho tvář i verše zrály jak vzácné víno ve sklepiích zámku na Loire. To víno ho kdysi omámilo a dosud cítil v ústech jeho chuť, důvěrně blízkou, trpce vzdálenou a kořeněnou steskem po roztoulaném mládí. Ach, wagona-lita, dnes by šel třeba pěšky, kdyby směl. Zpíjel se tedy aspoň vzpomínkami a netrápilo ho, že jazyk jeho malé země, ševelivý jazyk jeho básní, je příliš těžký pro lehkonohý rytmus velkých okolních světů, stačilo mu, že mu rozumí jeho lidé. A když se pak stalo, že nad jeho zemí si vzal dohled cizí mocnář, nedal se tím postrašit, nenechal svůj nástroj, své housličky směnárníkovi, jen odstříhl na hmatníku strunu s kytíčkami. Věděl, že i havran patří k řádu pěvců, a to mu dodávalo odvahy.

Když smutek jako dusný smog padal do života a bělost sněhu se mu protivila, otevřel tajná dvířka v psacím stole, nalil si zakázanou skleničku červeného vína a tiše si za skleněnými dveřmi připil se všemi milými kamarády, kteří už ho nemohli doprovázet nocí, protože jejich příběhy byly dávno uzavřené a jen v básníkově srdci cinkaly klíčky k brankám vzpomínek. Z těch chvil se zažíhaly nové hvězdy i celá souhvězdí v mlhovině Stříbrných pavučin a básník je všechny zaznamenal modrým inkoustem na bílý papír, tak bílý jako jeho vlasy a tak suše šelestivý jak pohyb stromů dole v zahradě.

V té době už nepřijížděly po okna černé limuzíny s bílými úředními gratulanty, ale to básníka nemrzelo, zval k přípitkům jiné lidi a vůbec mu nepřipadalo, že

se svět pod jeho ztěžkou chůzí smrškl. Věděl, že malá země musí umět přežít i veliké krivdy a že než mlčet je statečnější zpívat. A to taky dělal.

Jednoho podzimního dne se stalo něco nečekaného. Básník zrovna seděl u psacího stolu a plnil své pero modrým inkoustem, zatímco jeho žena umývala za skleněnými dveřmi podlahu a hlasitě k tomu něco poznamenávala, když zazvonil telefon. Básník zašrouboval pero a čekal. Telefony, zapomněli jsme říct, zvedala jeho žena, měli to tak domluvené, teprve u oběda mu pak sdělovala, kdo volal, kdo ho pozdravuje nebo kdo přijde odpoledne na návštěvu. I teď přes skleněné dveře slyšel žbluňknutí hadru do kbelíku a pak ženiny unavené kroky mířící k aparátu. Rozhovor byl stručný, odpovídala jednoslabičně, z čehož básník spokojeně usoudil, že telefonuje rozechvělá čtenářka a pokorně se ptá, které květy má básník nejraději a v kolik hodin mu je smí přinést. Pak přístroj cinkl a znovu zarachotil kbelík.

K obědu toho dne byla koprová omáčka s hovězím masem, líbezně nadýchnuté knedlíky a kupodivu i plzeňské pivo. "Kdo volal?" vzpomněl si básník a odfoukl šošolku pěny. "Ále, ten tvůj Jirka." "Který?" "Ten blázen?" ušklíbala se žena. To ovšem k identifikaci nepomohlo, všechny básnickovy kamarády pokládala jeho žena za bláznovy. A někdy měla i pravdu. "A do chtěl?" "Prý jsi dostal Nobelovu cenu." "Opravdu?" potěšil se básník. Žena pokrčila rameny, ale pak jí to nedalo a nad jeho-
dovým pudinkem se zeptala: "Vezmem ji?" "Vezmem," kývl básník. "To je dobře. Už jsem se bála, že si ji třeba nevezmeš, jako ten fouka Sartre. A co s ní uděláš?"

chtěla vědět. "To rozhodneš ty, má drahá," slíbil Veliký básník, protože, jak už jsme řekli, v soukromí byl i veliký diplomat. A tak se žena poprvé toho dne usmála a otevřela ledničku, kde měla připravenou láhev červeného rulandského vína.

Ale teprve večer, když osaměl ve svém pokoji za skleněnými dveřmi, si tu nečekanou zprávu pořádně vychutnal. Seděl u psacího stolu, díval se do rozkvyvaných korun stromů a představoval si, jak by to se všemi dávnými kamarády bláznivě krásně oslavil, kdyby byli trpělivější a dožili se toho. Pak otevřel tajná dvířka, překvapeně nahmatal další láhev rulandského vína znovu si uvědomil, že není malých žen. Do okna vstoupil měsíc, nejdávnější a nejvěrnější přítel Velikého básníka, a na jeho bledých paprscích přispěchali ostatní hosté.

Ráno se Veliký básník probudil později než jindy, ale jeho žena to chápala a vůbec ho neburcovala luxem, jak mívala ve zvyku v normální dny. K snídani mu pak vedle bábovky nachystala štůsek blahopřejných telegramů, a když si je všechny přečetl, zařadila je do černých desek, kam dávala nejdůležitější korespondenci. Potom začaly telefony. Tentokrát je Veliký básník zvedal osobně, protože jeho žena musela upéct další bábovku, aby měla na odpoledne pohoštění. "Udělám mramorovanou," řekla v pauze mezi dvojím zvoněním. Básník se usmál. "A myslíš, že přijde i prezident?" starala se. "Snad ne!" lekl se Veliký básník. "Taky doufám, to bych po něm totiž musela vytříit schody a vyluxovat," ušklíbla se žena a zapnula troubu.

Prezident naštěstí nepřišel, poslal jen stručný

dopis, který básníková žena založila do modrých desek, kam dávala méně zajímavou korespondenci a účty. Ostatních gratulantů však bylo tolik, že musela koupit v papírnickví bloček s číslicemi, které pak špendila na rukávy odložených kabátů jako v šatně divadla. Ale po týdnu se život v domě Velikého básníka zklidnil, návštěvy prořídly a ráno za skleněnými dveřmi už zase hučel lux.

Až jednoho listopadového podvečera kdosi neohlášený zazvonil u branky. Návštěvní doba už minula, a tak se básníková žena neobtěžovala dolů ze schodů, jenom mrzutě otevřela okno. "Kdo je?" křikla do houstnouceho soumraku. "Král," ozvalo se z chodníku chvějivě. "Nějaký Král," otočila se žena k psacímu stolu. "Znáš ho?" "Nevím, asi ne," vzdychl Veliký básník a pokračoval v psaní. "Neznámé vás, já ani on," vyslovila tedy mrzutě a přivírala okno. "Počkejte, prosím vás, jedu ze Stockholmu," vyhrkla postava. "Aha, tak moment." Sáhla do kapsy a opatrně hodila králi k nohám klíč. Když viděla, že odemkl branku, prohlédla si kriticky svého Velikého básníka. "Vezmi si kravatu." A šla ke dveřím.

Veliký básník odložil pero a otevřel skříň. Vybral si stříbrnou a drobounkými černými puntíky, připomínala mu maminčinu sváteční zástěru. Sotva si ji uvázal, už slyšel, že host vkročil do předsíně a zdraví se s jeho ženou. "Nečapte mi dál, mám vytřeno," napomenula krále a jemné ucho básníkově rozeznalo lupnutí kloubů, jak se návštěvník shýbal, aby si rozvázal tkaničky. "V tom kufru máte tu cenu?" zajímala se žena. "Ano," řekl král. "Něco vám povím, pane. Kdyby se to braló spraved-

livě, měla bych ji odstát já. Za ty roky, co jsem s ním." "O tom si nedovoluju pochybovat, paní," řekl král. "To byla próza, pane," dodala žena vlídně. Laureát otevřel skleněné dveře. "Jen jí ten kufr klidně dejte. Má totiž pravdu." Návštěvník smekl baret se třemi vyšitými zlatými korunkami, mávl s ním před básníkovou ženou galantně jako mušketýr a předal jí zavazadlo. Veliký básník si všiml, jak ženina bílá, stále krásná ruka poklesla pod tou vahou, přistříčil králi pantofle a odvedl si ho do pokoje.

"Poslyšte, to je od vás hezké, že jste přijel osobně," začal básník, když se oba usadili v křeslech, "To takhle jezdíte za každým?" "Nene, vy jste mimořádný laureát. Narodil jste se ve stejném roce, kdy jsme Nobelovu cenu udělili prvně. A kromě toho, udělal jsem to ze srdce rád, jsem totiž přítelem poezie." Otevřely se dveře, v nich se objevila básníková žena a řekla: "Bože, to jsem ale! Ani jsem se vás nezeptala, pane králi: Nemáte po cestě hlad?" "Ne, milá paní, jed jsem něco v letadle." Veliký básník řekl: "No tak vidíš, nic nepotřebujeme, později si třeba řeknem." Když zas osaměli, zeptal se svého hosta: "A kterej vy vlastně jste?" "Už sedmý," odpověděl král. "Já myslel, jak vám říkají." "Karel. Karle. Nebo Gustave po tatínkovi a dědovi. Je to rod Bernadottů." "Bernadotte? Kde k tomu jste přišli?" "Zakladatel rodu byl Francouz. Jean Babtiste, původně měšťan, ale za napoleonských válek se vypracoval na maršála. U nás vládl tehdy Karel XIII. a ten na Bonapartův pokyn mého prapředka adoptoval." "No to bylo ale pěkné od Napoleona, a chytré. Dosadit svého člověka."

"Ano. Jenže, víte, totiž.... Jean Baptiste taky nebyl hloupý a v bitvě u Eipska postavil Švédy proti Bonapartovi." "Ale jděte!" užasl Veliký básník. "Tak to byl teda dobrodruh! A vyneslo mu to něco?" "Jistě. Jednak mu potom zůstal ten trůn a navíc mu na kongrese ve Vídni přiklepli ještě Norsko. Ovšem, to už je dávno, od těch dob se tolik změnilo," povzdechl král.

"No jo, tak to jsem rád, že jste přijel. Akorád škoda, že jste předem nenapsal, takhle vás ani nemám čím pohostit," posteskl si Veliký Básník. Pak s nadějí otevřel tajná dvířka, ale tentokrát uvnitř nic nenahmatal. "Já vím," řekl král, "ale kdybych psal, třeba by mě sem nepustili. Slyšel jsem o vašich úřadech jen to nejhorší! Ale s pohoštěním si nedělejte starosti, mám něco s sebou," rozhrnul cípy černého pláště. Veliký básník se zvědavě předklonil a v záři stojící lampy uviděl šikovně našité tajné kapsy naplněné čtyřmi láhvemi. Zamrkal, ale hned přiložil prst k ústům a potichoučkou šel otočit klíčem v zámku skleněných dveří. Tu se zklamaně pleskl do čela: "Vývrtka! Je v kuchyni!" Král cukl ramenem a vylovil z jiné tajné kapsy vývrtku ze švédské oceli s třemi zlatými korunkami na dřevěné rukojeti.

"Jaképak je to víno? šeptl Veliký básník." "Červené rulandské, to prý máte nejradši. Koupil jsem ho dole v té samoobsluze na rohu." "No nejradši mám chablis, ale u rulandského se dá taky povídat," těšil se básník. "Až taky vzpomínat," věděl král a nalil do skleniček. "Akorát musíme mluvit tiše," upozornil básník a ukázal na dveře. "Buďte klidný, přčetl jsem si v kartotéce tyhle problémy a řekl pokladníkovi, aby to navážil

v mincích. Na pár hodin ji ta radost zaměstná. "Ťukly sklenky a přes tenkou stěnu se z kuchyně ozvalo činkání zlata.

"Tak na vaše zdraví. Mistře, a taky na tu cenu! Máte z toho radost?" Básník upil vína, zamyšleně je převaloval po jazyku, pak řekl: "To víte, že mám. Ale nemyslete si, ~~nač by to bylo~~ že je to tímhle smazaný, ten dynamit. Jenže on by to stejně vynalezl někdo jiný. Co naděláme! Jakkoli vám chutná to víno, mladý muži?" "Je skvělé, opravdu. Ale než nám stoupne do hlavy, chtěl bych vás o něco důvěrného požádat," osmělil se král a hlas se mu zachvěl rozpaky. "No prosím. Ale jestli jde o peníze, tedy o půjčku, tak to byste si stejně musel domluvit s mou ženou," rozhodil rukama Veliký básník. "Ne, ne," zavrtěl rychle hlavou král, "má prosba je mnohem intimnější. Totiž ... skládám trochu básničky, tak mě napadlo, kdybyste se ovšem neurazil...." "Aha. Máte něco tady?" "Dovolil jsem si jednu přinést," drmolil král a přejel batistovým kapesníčkem své zvlhlé čelo. "Tak ukažte," usmál se básník a vzal si brejle. Pak se zahleděl do malých písmenek na křídovém papíře:

"Vaše jméno, Ingrid, jiskří ledem.
Myslím na Vás i večer při měsíci bledém.
Z noci upité a ze tří sklenek vína
stáčí si leda kruhy pod očima.
Chtěl bych být denním hostem Vaší
restaurace,
kdyby tím netrpěla moje reputace,
žárlím na všechny, kterým roznášíte menu,
život pod reflektorem, ty pusté, prázdné
roky,

když nikdy nepohladím nádherné Vaše boky?
 Ingrid, má bílá labuť mezi husami,
 Tvůj úsměv v srdci zůstal mi!"

Básník pohladil bříškem palce tři vytlačené zlaté korunky, které se leskly v pravém dolním rohu místo podpisu. A mlčel. "Je to moc slabé, vidíte?" zajíkl se král. "Ale, víte, loni jsem to té dámě četl, plakala při tom." "A je hezká?" "Krásná!" "Potom to jistě není marná báseň. A víte co, připijem si na ni!" rozhodl básník a dolil rudé víno. Pak smotal švédský papír do rourky a zamířil ji k oknu jako dalekohled. "Jaké to je, být králem?" šeptl po chvíli.

"Nudné, pane, nudné," povzdechl host a proplétal si tenkou stopku sklenky mezi prsty. "Nudné? No to jsem čekal," přikývl básník. A zase mlčel. Mlčeli a pili. "Máte šaška?" zeptal se básník při další láhvi. "Šaška?" "Šaška čili blázna. Nemáte?" "Ne, to mě nikdy nenapadlo. Vy myslíte, že by to pomohlo?" "No zdali! To já kdybych byl král...." "Co byste dělal?" předklonil se dychtivě host.

"Nejdřív bych si najal toho šaška, radši dva, kdybych se s jedním pohádal. A ten fikanější by mi dal dokupy harém. Spíš harémek, ne veliký, zato rozmanitý," pohlédl na zaraženého krále a rychle dodal: "No spíš kvůli tomu psaní! Mimochodem, kdesi jsem četl, že Švédky jsou po třicítce frigidní, to bude snad jenom pomluva, vidíte." "Jak to mám vědět?" zavrtěl se král. "Jak? To se ptáte vážně?" "Myslíte z dotazníků?" "Ne, to zrovna ne, víte co, napijme se radši!"

"A pak bych obnovil turnaje, to starodávne klání

mezi šraňky pro barvu vyvolené dámy. Aby to nebyl jenom folklór, druhý šašek by vedl sázkovou kancelář..." "Moment, já si to poznamenám," vyhrkl král a vyndal alabastrovou tužičku se třemi zlatými korunkami na násadce. "A ještě volby," nadechl se básník. "Politiku vynechme, na to jsou jiní lidé," namítl host. "Já ovšem myslel volbu královny krásy. Bylo by třeba snížit věkovou hranici, bral bych to od patnácti, nebo ještě níž, jako na Kubě. Ačkoli ony na severu ženy dozrávají zvolna, od patnácti by stačilo, ale nad pětadvaceř bych už nešel..." "Delikátní otázka," poznamenal král. "Nakreslete tam otazník," pravil básník, "a dejte si poradit od obou šašků. Pak bych zřídil stálý cirkus, nesměl by chybět polykač ohně, a mladé krasojezdkyně bych schvaloval osobně, stačíte to psát? Že bychom otevřeli další?" "Ano, děkuju. V letadle si to ještě projdu a pak ten koncept musím zničit. Já to mám totiž doma taky složité," přiznal se král a schoval papír do kapsičky saka.

"Ale na fotkách v časopise vypadala ta vaše docela vstřícně," chtěl ho potěšit básník. "No, to víte, fotky. Ovšem ta vaše, ta musela být opravdu krásná!" "Však taky byla," mrkl básník, "A občas se mi o ní ještě zdá, jaká bývala." "I dnes?" divil se král. "Pořád." "Zvláštní. Já myslel, že to v určitém věku už od člověka odstoupí, chápete?" "Chápu. Ale neodstoupí. To máme nejmíň nadosmrti." "V tom případě se nedivím, že vám ta inspirace vydržela. Všechny vaše milostné verše jsou o ní, o té jediné ženě, že?" Básník se jemně usmál, potom rozhodil rukama. "Co vám na tohle můžu říct, mladý

muži? Ale těší mě, že jste takový romantik a idealista. Ten váš dobrodruh Jean Baptiste by se takhle neptal." "Nemluvme o něm," zamračil se král. "Copak? Pro tu zradu na Bonapartovi? Co byste chtěl? Jean Baptiste se přece nezachoval špatně z hlediska Švédska, a krom toho dneska už je to promlčené." "Ale já, když jedu do Francie... necítím se jistě." "Vy jste moc citlivá povaha. Tohle je poslední láhev?" zneklidněl básník. "Bohužel. Ale můžem si zavolat, aby nám ještě ..." nabídl král. "Ve tři ráno? Je vidět, že jste cizinec."

Když spravedlivě rozlili poslední kapky, svítalo. Skleněná výplň dveří se rozdrnčela jemným bubnováním. Oba rychle schovali sklenky a prázdné láhve za roh stolu, pak básník odemkl. "Už jsem to spočetla," řekla žena a její oči zářily jako dávno ne. "A napadlo mě, vždyť vy tu sedíte nasucho, něco vám nesu." Vynadala ze zástěry láhev rulandského. Básník pohladil vinětu, pak ženu po vlasech. "Víš, kolik toho přinesl?" vyhrkla rozčileně a král polekaně přikryl dlaní vývrtku. Ale ona myslela jen na ty mince. "To si povíme zítra, má drahá," řekl netrpělivě básník a pevně sevřel hrdlo lahve. "No dobře. A není vám tu zima? Že bych přinesla zářič," zdržovala. "Není, nestarej se," pohnul se básník a navlhčil si vyschlé rty. "A jak vy to máte doma s topením, taky tak špatné?" obrátila se vlídně na krále. "Děkuju, jde to," vyslovil opatrně král a rozmázle se usmál. "No popovídala sis, a teď jdi pěkně spinkat," vzal ji básník jemně za rameno a strkal ji ke dveřím. Když zamkl, předal králi trofej. "Víte, já vždycky říkám, že není malých žen."

Král potácivě vstal, zabodl švédskou ocel do kor-
kové zátky: "A není malých zemí!" řekl vážně jako pří-
pitek. "Viďte," řekl básník. "On i ten hokej byl
pěknější, než se do něj nasrali některý velký!"
A ťukl svou sklenkou o královu.

Dole pod kopcem zadrnčela první ranní tramvaj,
host posmutněle hleděl na hodinky. "V kolikpak vám to
letí?" staral se básník. "Za hodinu. Škoda, že to tak
utekló, jste fantastický společník, Místře." "Však vy
taky nejste takový králík jak vypadáte," usmál se sho-
vívavě básník. "Děkuji. A tak mě napadá, co kdybych
vás pozval v létě do Švédska?" Básník se skepticky
ušklíbl: "Nejste rodinný příslušník, to by mě nepusti-
li. I když pár věcí by mě tam lákalo. Třeba ty vaše
obrazy," zarazil se, viděl, že král na něj hledí ne-
ostře, proto dodal: "No ta rudolfinská sbírka. Ale na
takové trajdání já už nejsem. Autem je to daleko, le-
tadla nemám rád..." básník zmlkl a napuchlými šterbina-
kami očí hleděl do královny tváře, doufal, že v někte-
rých okamžicích si někteří muži rozumějí i beze slov.
Sedmý Bernadotte si otřel čelo batistovým šátkem, pak
polkl nasucho. "Já vás, pane, úplně chápu." Uvolnil si
v krku, odkašlal. "Při příštím zasedání zařídím, aby
se o té staré při někdo delikátně zmínil. Nakonec, z
politického hlediska by to snad nebyla marná ztráta,"
hluboce vzdychl. Básník se zamyslel, pak řekl: "Byla.
Byla, ale třeba se to zlepší teďka," ukázal na krále,
na sebe a na řadu prázdných láhví. "Krom toho, vy mů-
žete počkat. Jete ještě mladej...."

Král vážně kývl, vstal a zvedl sklenku. "Místře!

Udělám v té věci vše, co bude možné!" A maličko se uklonil. "Tak si to připište na ten papírek," řekl Veliký básník, který byl v soukromí i veliký diplomat, "a já vám zatím zavolám taxík" a rozhlížel se, kde asi jsou dveře do kuchyně.

V té důležité ranní chvíli se kdesi daleko na severu v soukromé galerii obrazů ozvalo teskné lupnutí a na olejové bledém čele Jeana Baptista Bernadotte přibyla vzteklá příčná vráska. Zatímco Davidovu Bonapartovi ve tmě Louvru zazářily oči tou pozdní satisfakcí.

V LENINOVĚ MAUSOLEU

Jaroslav SEIFERT

Pod rudou zdí a zlatem bání
svítících v dálku,
jako by měl jen lehké spaní,
na katafalku

v skleněné rakvi dřímá
jak lehce spící
s očima jasně přivřenýma
dívá se na přilbici

vojáka, jenž tu s bajonetem
na stráží stojí.
Voní to tam jen zvadlým květem,
zatímco na orloji

čas neodbytný letí prudce
a rudý prapor se chvěje.
Ten je tam dosud - avšak revoluce
kde je ?

Zeď černá jak štáva malin
své zuby cení,
tam úřaduje soudruh Stalin,
revoluce však není.

Vtom zazněl výstřel na Lubjance
Právě v tu chvíli
zrádce, psy, gaunery, psance
odstřelili.

Pohnul se Lenin, protáhl se trochu,
tvář se mu zachví.
- Co se to děje, milý hochu,
ležím tu v rakvi

a tam se střílí, jsou barikády,
to mi spát nedá.
Nenech mě, hochu, takhle spát tady,
pomoz mi, běda ! -

Leč voják přimknul tíhu víka
v záplavě květů:
- Jen lež si dál a buď tu zticha
v své rakvi ze sametu!

Spí, soudruhu, a děkuj spíše
za slávu svoji,
dnes nejlépe je být jen tiše,
nechat vše na pokoji.

Lenin zas usnul. Tiše klene
se hrobka stínem.
Má tváře klidné, zapuštěné
voskem a parafinem.

Vyšlo ve sbírce Verše na zdi, Praha
1937, nakl. Prokop Laichter.

Jaroslav Seifert

Řeč laureáta Nobelovy ceny
za literaturu 1984

Předneseno ve Stockholmu
básnickovou dcerou Janou

Často se setkávám, především u cizinců, s otázkou, čím je možno vysvětlit velkou oblibu poezie v mé zemi, proč je u nás nejen zájem o básně, ale dokonce potřeba poezie, a tím snad i schopnost ji vnímat, znatelně větší než jinde.

Je to dáno podle mého mínění dějinami českého národa v posledních čtyřech stech letech a především naším národním obrozením na počátku devatenáctého století. Ztráta politické samostatnosti ve třicetileté válce připravila nás o duchovní a politickou elitu, neboť ta byla umlčena nebo nucena opustit zemi, pokud neskönčila na popravištích. Došlo nejen k přerušení kulturního vývoje, ale i k úpadku jazyka, nejen k násilné rekatolizaci, ale i k násilné germanizaci.

Na počátku devatenáctého století přinesl však vliv francouzské revoluce i romantismu nové podněty a nový zájem nejen o demokratické ideály, ale i o rodný jazyk a národní kulturu. Jazyk se stal nejdůležitějším výrazem identifikace národa.

Poezie byla jedním z prvních literárních žánrů, které byly vzkříšeny. Stala se důležitým činitelem kulturního i politického probouzení a už tehdy pocítoval národ za nové pokusy o české písemnictví velkou vděčností. Lid, který ztratil svou reprezentaci politickou, zbavený svých politických mluvčích, hledal si reprezentaci náhradní a vybíral si ji z těch svých duchovních sil, jež mu zbyly.

= Odtud ona poměrně značná váha poezie v našem kulturním životě, zde je vysvětlení jejího kultu a jejího prestiže už v minulém století. Ale hrála významnou úlohu nejen tehdy. Rozkvetla k plné bohatosti také na začátku našeho století a mezi oběma světovými válkami, aby se pak stala nejdůležitějším projevem naší národní kultury v době války, za utrpení a ohrožení národa, a dokázala přes všechna vnější omezení a cenzuru vytvářet hodnoty, jež dávaly lidem sílu a naději. Podstatný podíl na kulturním životě připadá u nás lyrice i po válce, v posledních čtyřiceti letech. Lyrika jako kdyby byla předurčena nejen promlouvat k lidem z největší blízkosti, nejdůvěrněji, ale být i nejhlubším a nejbezpečnějším útočištěm, v němž hledáme útěchu ze strastí, jež se někdy ani neodvažujeme pojmenovat.

Jsou země, kde tuto úlohu útočiště nebo korouhve plně v první řadě náboženství a jeho kazatelé. Jsou země, kde národ nachází svůj obraz a svůj osud v katarzích dramát, nebo je slyší ve slovech politických vůdců. Jsou země a národy, jež čtou vyjádření svých otázek i odpovědi na ně u duchaplných a moudrých myslitelů, někde tuto úlohu plní novináři a sdělovací prostředky, U nás jako kdyby si duch národa pro svoje vtělení vy-

bíral básníky a dělal z nich své mluvší. Tato převaha lyriky, myslím, trvá. Básníci, lyrikové, hnetli podobu národního vědomí a vyjadřovali národní aspirace v minulosti a hnětou toto vědomí i dnes. Národ si zvykl chápat věci tak, jak mu je podává jeho básník.

Viděno očima básníka, je to něco úžasného. Ale ...

Nemá i tenhle jev svůj rub? Neznamená přemíra lyriky porušení nějaké rovnováhy v kultuře? Připouštím, že v dějinách národů mohou být doby nebo nastat okolnosti, kdy je výhodnější a snazší, nebo dokonce jediné možná výpověď lyrická, se svou schopností vystačit s nápovědí, náznakem a metaforou, zahalit jádro výpovědi, skryt je před nepovolanými zraky. Připouštím, že řeč lyriky bývala často i u nás, zejména za politické nesvobody, řečí zástupnou, náhradní, řečí z nouze, protože se nejlépe hodila k vyslovování toho, co by se jiným způsobem vyslovit nedalo. Ale přesto mi otázka převahy lyriky už dlouho leží na srdci. Tím spíš, že jsem se sám narodil lyrikem a celý život jsem jím zůstal.

x x x

Znepokojuje mě podezření, že onen sklon k lyrice a záliba v ní nemůže nebýt výrazem něčeho, co se snad dá označit jako stav ducha. Lyriismus, jakkoli hluboké může být jeho vidění věcí a jakkoli závažné jeho objevení a přitom i vytváření vnitřních rozměrů lidství, je především záležitostí smyslů a citu, smysly a cit živí jeho fantazii, ale také naopak smysly a cit jsou jím oslovovány.

82.

K plnosti vnitřního života jedince, i k plnosti kultury společnosti je však nutno, aby se na nich vedle smyslů a citu podílely také rozum a vůle. Kultura je neúplná, nejsou-li pěstovány všechny její složky a podoby. Její plnost, zralost i síla, její hodnota pro člověka i společnost je tím větší, čím více duchovních potřeb dokáže uspokojovat.

Neznamená převaha lyrismu, s jeho smyslovostí a citovostí, upozadění sféry rozumové, s její analytičností a skepsí a kritičností? Neznamená dále, že se plně neuplatňuje v kultuře prvek volní se svou dynamičností a patosem?

Nehrozí takto jednostranně orientované kultuře nebezpečí, že nebude schopna plnit své poslání v plné míře a v plné šíři? Může mít společnost inklinující převážně nebo především k lyrismu vždycky dost sil, aby se uhájila a zajistila si trvání?

Neznepokojuje mě ani tak nebezpečí možného zanedbávání té složky kultury, která se opírá o naše schopnosti rozumové, rozvíjí se z reflexe a nachází svůj výraz v pokud možno objektivním konstatování věcí a jejich vztahů. Tato složka, vyznačující se odstupem od věcí, duševní rovnováhou, neboť programově nepodléhá ani náladám a pocitům lyrického stavu ducha, ani vášním stavu patetického, nenechává se ukolébávat, ale také nevyráží netrpklivě do útoku za nějakým mravním cílem, má v naší racionalisticko-utilitárně-praktické civilizaci dostatečně mohutné kořeny v potřebě vědět, poznat a poznatku využít. Rozvíjí se od renesance se spolehlivou samovolností. Setkává se sice někdy také s neporozuměním a vnějšími

překážkami, ale její postavení v naší dnešní kultuře je přitom dominantní, přestože stojí před velkými problémy, neboť musí hledat nový způsob, jak do naší kultury znovu začlenit svoje pojmové myšlení a dát rozumu novou podobu, vzhledem k tomu, že nemůže zůstat rozumem doby předtechnické. Uvědomuji si, že je stejně důležitá jako obě ostatní, o nichž jsem se zmínil. Přesto ji zde nechci věnovat stejnou pozornost. Už proto, že pro umění, pro krásné písemnictví, není její způsob myšlení, myšlení pojmové, podstatný, zatím co já se chci držet oněch dvou krajních stavů ducha, z nichž může vycházet ve své tvorbě spisovatel a které mají svůj protějšek v postojích čtenářů a posluchačů a skrze ně pak vliv na celkový charakter národní kultury.

Co mě znepokojuje, je možný nebo skutečný nedostatek patosu. Nesetkáváme se dnes s tímto slovem příliš často. A užijeme-li ho tu a tam, pak skoro s ostychem. Případá nám zvetšelé jako staré kulisy romantického divadla, přežilé, jako kdyby zhamenalo pouze špatné, povrchní a neprožité deklamování. Skoro jako kdybychom zapomněli, že ~~je~~ jde o dramatický stav tenze, o cílevědomé, energické a odhodlané chtění, prahnutí, nikoli ovšem po nějakých hmotných statcích nebo dokonce statcích spotřebních, nýbrž o prahnutí po spravedlnosti, pravdě. Patos je rysem heroismu, a ten je ochotný strádat, snášet utrpení a je odhodlaný k oběti, bude-li to nutné. Užívám-li slova heroismus, nemám ovšem na mysli ten starý heroismus dějepisů a školních čítanek, heroismus válečný, nýbrž jeho podobu novodobou, heroismus, který nemává zbraněmi, je neokázalý, nenápadný, často úplně tichý,

zcivilněný, nechce-li říci civilizovaný, zobčanštělý.

Domnívám se, že kultura je úplná, zralá a schopná trvání a rozvíjení jen tehdy, pokud v ní má své místo patos, pokud mu rozumíme a dovedeme ho ocenit a zejména pokud ho jsme schopni.

Co mě k tomu vede? Patos se svým heroismem je především nemyslitelný a nebyl by tím, čím je, kdyby ho neprovázelo hluboké porozumění věcem, porozumění kritické a všestranné, jiné, než jakého je schopna třeba nejcitlivější lyrika, nutně nekritická, neboť ji chybí odstup, distance, vždyť vypovídá v podstatě pouze o svém subjektu, a ještě k tomu o subjektu se světem splývající, o subjektu, který tvoří s objektem jednotu. Patos by nebyl patosem, kdyby nevyplýval z pochopení podstaty sporu mezi tím, co je, a tím, co být má. Aby společnost byla schopna patosu a aby byla její kultura úplná, musí rozumět své době i jinak než lyrickým způsobem. A není-li schopna patosu, není ochotna bojovat ani přinášet oběti.

Teprve literatura, která má vedle své kultury pojmového myšlení, vedle kultury rozumu nejen svou lyriku, nýbrž také svůj patos, své drama, svou živou tragédii, může dávat dost sil duchovních a mravních ke zvládnutí úkolů, před něž je společnost stále znovu stavěna. Teprve v umění tragédie vytváří a nachází společnost vzory svých postojů v závažných mravních a politických otázkách a učí se vypořádávat s nimi s důsledností, nezastavovat se uprostřed cesty. Teprve umění tragédie s jejími prudkými střety zájmů a hodnot v nás probouzí, rozvíjí a kultivuje společenskou stránku naší bytosti, činí z

nás členy pospolitosti a dává nám příležitost, abychom opustili svou samotu. Teprve umění tragédie, na rozdíl od lyriky, "umění osamělosti", tříbí schopnost rozlišovat, co je ze společenského hlediska podstatné a nepodstatné, učí objevovat v porážkách vítězství a ve vítězstvích porážky, vůbec vědět, co je vítězství a co porážka.

Proto bych chtěl, když se dívám kolem sebe a hřeji se v přízni milovníků lyriky, být svědkem nikoli konce tragédie, ale jejího znovuzrození, pro její patetický stav ducha. Pro onen stav rozechvění, když se v nás něco pohnulo a my začínáme chtít to, co považujeme za spravedlivé, za správné a stavíme se proti tomu, co je, ačkoli by být nemělo.

x x x

Zatím co lyrický stav ducha je stavem soběstačného jedince, jenž vypovídá o vlastním nitru ztotožňujícím se a splývajícím s objektem, patetický stav tuto jednotu subjektu a objektu nezná. Rodí se z napětí mezi skutečností a mnou, mou představou o tom, jaká by ona skutečnost měla být. Ve svých důsledcích z napětí mezi mocí a rozumem, mezi politikou a morálkou. Lyrický stav mezi tím, co je, a tím, co má být, nerozlišuje. Lyrickému subjektu je lhostejno, zda jeho imaginace je zařehnována skutečností nebo fikcí, pravdou nebo přeludem, iluze je pro ni stejně pravdivá, jako pro ni může být skutečnost přeludná. Lyrický stav se nezajímá o tyto rozdíly, nekonfrontuje je ani mezi sebou, ani se sám s

ními necítí konfrontován. Patetické já nejen tyto rozdíly vidí, ale také se s nimi cítí samo konfrontováno, vidí, jak proti sobě stojí dvě alternativy, dvě možnosti, a samo se cítí vtaženo do napětí mezi nimi. Právě toto napětí je uvádí do pohybu. Začátkem onoho pohybu je neklid, nespokojenost, rozhořčení, jeho cílem dosažení nebo nastolení stavu, který se jeví jako rozumný, přirozený, krásný a má podobu práva, spravedlnosti, svobody, lidské důstojnosti.

Na mravní velikosti a smysluplnosti tohoto pohybu nic nemění skutečnost, že se jeho cíl neustále vždy znova vzdaluje a že žádný akord oné harmonie, za níž se patos vrhá, není konečný. Pohyb patosu je obdobou snažení naší estetické emoce při vnímání uměleckého díla. I ona vždy znova marně usiluje, aby v plné míře obsáhla a vyčerpala jeho hodnoty ve věcí jejich bohatosti a vychutnala jeho strukturu myšlenkovou i formální, pokouší se dosáhnout toho, aby uspokojení a radost z uměleckého díla byly zároveň největší i nepomíjející.

Patos je v každé chvíli v předetihu, nestojí na půdě dneška, živí se jinou potravou, než jsou sladkosti přítomné chvíle, těch se dokáže zřít. Dovede se ovládat, být ukázněný, asketický, a to ve správném smyslu, nikoli totiž proto, že by musel, nýbrž na základě vlastního svobodného rozhodnutí, ví proč to dělá. Nic z toho není pro něj obtížné. Jen nedovede být netečný a chladný. Bohudík. Neboť jinak by společnost zůstávala na mrtvém bodě a ve slepé uličce, pravda by byla služkou moci, právo nástrojem hrubé síly neboli bezprávím a křivdou. Pravda nevítězila, nevítězí a nebude vítězit

bez patosu. Někdy nevítěší dokonce ani za tuto cenu. Ale v tom případě patos činí i z nezdaru, z toho, co by jinak vypadalo jako jakási živelná pohroma, osudová katastrofa, jako konec, něco víc. Činí z porážky oběť, pozvedá neúspěch na událost, která je součástí většího celku, na událost, která měla a má svůj smysl a plní své poslání jako dílčí pohyb k tomu, čeho má být dosaženo a čeho snad jednou dosaženo bude. Dokud v sobě chováme patos, trvá i naše naděje. Patos není možno porazit, přežívá své porážky. Přežívá je patos jedince i patos národů, s vážností, hrdostí a důstojností. Je povznesený nad neúspěchy. Proto je i vznešený a zároveň i povznášejší. Povznesený, vznešený a povznášejší i tam, kde by bez něho bylo místo jen pro skleslost a smutek.

x x x

Ale teď, když jsem vyslovil, co mi tak dlouho leželo na srdci, a ulevil své starosti, cítím nejen nutkání, ale i právo vrátit se znovu k otázce lyrismu a lyrického stavu ducha.

Mám k tomu řadu důvodů. Narodil jsem se lyrikem a provždy jsem jím zůstal; po celý život jsem se cítil ve své lyrické poloze dobře a bylo by nevděkem to nepřiznat; potřebuji sám před sebou tento svůj základní postoj ospravedlňovat a obhajovat, přestože vím, že v mých básních často zazněly i tóny, které měly svůj patos, vždyť jej může mít i něha, měl jej můj smutek, měly jej mé úzkosti a obavy.

Chci však udělat něco víc. Chci se ujmout lyric-
kého stavu ducha vůbec. Obhájit tento životní postoj a
vyzvednout také jeho přednosti, když jsem se poklonil
patosu. Zdá se mi to nejen spravedlivé, ale dokonce i
svrchovaně časové. Nejen vzhledem k přílišnému důrazu,
jaký od dob osvětlení naše tradiční kultura kladla na
pojmové rozumové myšlení, jež nás /společně s rozví-
jením naší volní složky/ přivedla k dnešnímu neuspoko-
jivému společenskému stavu, kdy cítíme nutnost změny a
hledání jiných možností porozumění našim problémům.
Především vzhledem k přebujelému volnímú napětí a ten-
dencím vyhrocovat spory do dramatických střetů, jak
jsme toho svědky. Zdá se mi to nutné vzhledem ke stup-
ňující se agresivitě chování ve společenských vztazích,
ať už jde o agresivitu nesenou ještě nějakým patosem,
anebo takovou, která je už jenom ničivá a žádného pato-
su ani není schopna. Chci poukázat na zvláštní před-
nosti lyrismu právě za těchto okolností v dnešní době.

Neboť zatím co patetický stav ducha noří netrpělivos-
tí a překypuje úsilím ve snaze vypořádat se s neuspoko-
jivým stavem a zmáhá tento úkol často s dobře míněnou,
nicméně jednostrannou přímočarostí, lyrický stav ducha
je stavem bez volního a cílevědomého napětí, je stavem
spočinutí, které není ani trpělivé, ani netrpělivé.
S-tavem zklidněného prožívání hodnot, na nichž člověk
staví nejhlubší, nejspodnější, nejzákladnější základy
své rovnováhy a schopnosti obývat tento svět, obývat
jej oním jediným způsobem, jímž je to možné, totiž
poeticky, totiž lyricky, smím-li si dovolit použít to-
hoto Hölderlinova obratu.

Patos nás pohání a stravuje, je s to nás v našem nepokoji a v naší touze po uskutečnění ideálu hnát k oběti a sebezničení. Lyrismus nás zadržuje ve svém laskavém objetí. Místo srážky sil prožíváme rozkoš jejich rovnováhy, odsunující je z našeho obzoru a dovolující nám nepociťovat jejich tlak. Místo narážení na hrany světa kolem nás splýváme s ním v jednotě a ztotožení.

Patos má vždycky svého protivníka, je výbojný. V lyrickém stavu si člověk stačí sám. A jestliže ve své samotě promlouvá ještě k někomu druhému a oslovuje ho, není to jeho nepřítel. Člověkův protějšek za těchto okolností, ať je to příroda, společnost nebo jiný člověk, jako kdyby byl kusem jeho samého, jen dalším účastníkem lyrické samomluvy. To, co by jinak stálo proti nám, tím se necháváme prostupovat, zatím co i my sami to prostupujeme. Vposloucháváme se do toho, co nás obklopuje, a nacházíme právě tímto způsobem sami sebe. A právě takto a tím dosahujeme největší autentičnosti své identity a největší úplnosti své integrity. A také právě v tomto sebeodevzdávání nacházíme svoje bezpečí.

Patos je aktivní, usiluje o dosažení předsevzatého cíle. V lyrickém stavu nechceme ničeho dosáhnout, prožíváme, co již máme, a oddáváme se přítomnému a jsoucímu, i když tím jsoucím může být i evokace minulosti. Není to z mravní lhostejnosti. Pohybujeme se pouze, nebo spíše tkvíme v jiné rovině, dlíme v jiné poloze myšlení, cítění i bhtění, v poloze osobní nezainteresovanosti vůle, nikoli neúčasti, nýbrž nezájmu o výsledky.

Zatím co patos musí vkládat do svého gesta sílu a dokáže být ve své dynamičnosti násilný, jeho protějšek síly nepoužívá. Je nenásilný a nepotřebuje se do míru-

milovnosti nutit. Rozevírá svou bezbrannou náruč a jeho gestem je gesto lásky. Nezmitá jím ani nepokoj intelektu, ani vášně, nezavodí s časem. Dokáže svým způsobem plynutí času popřít a ve svých vrcholných okamžicích s časem splynout v jakémisi zastavení, jemuž záleží jen na jediném: aby trvalo.

Lyrický postoj nechce druhé přesvědčovat. Nabízí jim pouze možnost, aby sdíleli to, co cítí a prožívá on sám. Nic více a nic méně. Nejde ani tak daleko, aby zaujímal stanovisko. Chybí mu k tomu odstup, vždyť splývá s tokem života. A jestliže nezaujímá stanovisko, je tím méně schopen se přít.

x x x

Ale snad je možno odvážit se ještě dalšího kroku a nadhodit otázku možného vlivu lyrického stavu ducha například v ekonomice, ekologii anebo politice. Ptát se po možném podílení se lyrického stavu ducha na přetváření člověkovy vědomí vůbec, na eventaálních změnách jeho způsobu vnímání a vidění, na oné změně, která je obecně považována za nutnou, mají-li být tradiční způsoby chování, vzhledem k tomu, že nejsou na výši dnešních problémů, nahrazeny jinými. Snad je možno položit otázku spolupůsobení lyrismu při eventuálním posunu od pojmového myšlení /das begriffliche Denken/ k rozumnému vnímání /vernünftige Wahrnehmung, Vernunft-Wahrnehmung/, když jsme se dostali do stavu, který C. F. Weizsäcker /Wege in der Gefahr, str. 258/ charakterizuje slovy: "Wir haben unsere Gesellschaft in einer Wiese stilisiert,

die weder der Wagnerng der Affekte noch der Wahrnehmung der Vernunft entspricht. Die Folge ist eine Desintegration der Affekte und ein Verstummen der Vernunft." x/

Lyrický stav ducha, jakkoli se to může zdát paradoxní, je s to přispívat jako jedna ze sil k tomu, aby se naší civilizaci vrátila rozumnost. Napomáhat například i k tomu, aby technika byla řízena opět rozumem, rozumem ovšem spojeným se životem a s přírodou jiným způsobem než pomocí racionálních abstrakcí, tedy rozumem, který by byl jiný než náš nynější racionálně utilitární rozum pojmového myšlení.

Nabízí se i jako mírnící činitel našeho výbojného a dynamického ducha, naší tolik se prosazující vůle. Dynamismus a vůle, spolu s kulturou pojmového myšlení, byly sice zdrojem našeho technického a hospodářského rozmachu, našich průmyslových revolucí a tím i mocenského vlivu ve světě. Ale přinesly s sebou i naše dnešní potíže a záporné stránky, jež vystupují do popředí tím více, čím větších úspěchů tento dynamický a výbojný duch dosahuje. Je to duch podrobování a dobývání, duch ovládnutí přírody zrovna tak jako lidí a národů a celých civilizací, duch racionalizované vůle po moci nad přírodou i nad lidmi. Je to onen stav ducha, kdy se naše vůle chce zmocňovat, čeho se dá, obohacovat se a hromadit statky, místo abychom se z věcí těšili bez toho, že

- - - - -

x/ "Zestylovali jsme svou společnost způsobem, který neodpovídá ani snímání efektů ani vnímání rozumu. Následkem je rozpad afektů a oněmění rozumu".

bychom si je podřídili. Toto příliš silné chtění může být vyvažováno a drženo na uzdě a vedeno k postojům jiným než výbojně kořistnickým právě lyrickým postojem nezainteresovanosti vůle. Neděje-li se tak, zvrhá se ve chtivost. Jak napsal E. F. Schumacher /v knize *Small is beautiful*, str. 27/: "A man driven by greed or envy loses the power of seeing things as they really are, or seeing things in their roundness and wholeness, and his very successes become failures. If whole societies become infected by these vices, they may indeed achieve astonishing things but they become increasingly incapable of solving the most elementary problems of everyday existence." XX/

Není vedle nutnosti nové hodnotové orientace, jak o ní mluví různí autoři, i lyrický stav ducha, spočívající ve ztotožňování se s přírodou a se světem kolem nás vůbec, jedním z možných zdrojů vnitřní proměny člověka a tím i jednou z cest, jak jej vyvést z jeho neudržitelného postavení samozvaného pána, který se staví mimo přírodu, nad ni a proti ní? Není lyrický stav ducha jednou z možností jak překonat pojmání přírody jako věci dané člověku, jeho síle a dovednosti, aby se jí zmoežňoval, nakládal s ní jako se svou kořistí a sytil svou

- - - - -

xx/ "Člověk hnáný chtivostí nebo závistí ztrácí schopnost vidět věci jak skutečně jsou, anebo vidět věci v jejich plnosti a celistvosti, a samy jeho úspěchy se mění v neúspěchy. Nakazí-li se těmito vadami celé společnosti, mohou sice konat překvapivé činy, však stávají se stále neschopnější řešit nejzákladnější otázky běžného života".

nenasytitelnou chtivost? A není konečně lyrický stav ducha také oním Geideggerem požadovaným obratem ve vztahu k jsoucnu? Obratem spočívajícím v tom, že necháme jsoucno být tím, čím je, aby nás posléze samo oslovilo a ukázalo se nám ve své smysluplné podstatě tak, že se nám stane srozumitelné?

Je možno nevidět, že lyrismus ztělesňuje protipól kultu síly a moci a nabízí se zcela samožřejmě jako jeden z korektivů tendence řešit společenské otázky mocenskými prostředky a mocenskými boji, mocí technickou, mocí ekonomickou, mocí organizační, mocí politickou, mocí fyzickou, mocí, která je v každém případě vždycky jen produktem neúplného pochopení, "ein Produkt unvollständiger Einsicht"? A právě tak je možno jej stavět proti modlářství práce a výkonu, proti posedlosti myšlenkou ovládnutí a využívání přírody i lidí. Zvláště když moc často povyšuje výkonnost a zdokonalování svých mocenských systémů na nejpřednější zájem, i když jde o systémy, jež z vyššího hlediska vůbec nejsou funkční a konají své dílo za cenu ztrát na důstojnosti člověka, na hodnotách nejen hmotných, ale i mravních, za cenu ztráty harmonie v člověku i harmonických vztahů mezi lidmi.

x x x

Mnoho lidí je si dobře vědomo, že onen vystupňovaný stav chtění, dobývání, expanze a exploatace musí být spoután a držěn na uzdě, nemají-li škody, které z něho vcházejí jako jeho jakýsi negativní sociální pro-

dukt, převážit užitek. Ale uvědomovat si tyto skutečnosti, pouze o nich vědět, je málo. Aby došlo k nějaké podstatné změně a k podstatnému odvratu od snahy stupňovat moc a rozvíjet ji do všech směrů a ke škodě člověka, je třeba změny stavu ducha, změny ve vědomí, anebo, jak to bylo kdysi krásně řečeno, "revoluce hlav a srdcí".

Nechci se pokoušet činit z lyrismu nebo dokonce jen z lyriky politickou sílu nebo nástroj politiky a zbavovat poezii a vůbec umění jeho nejvlastnějšího, specifického a ničím nezastupitelného poslání ani podřizovat toto jeho poslání zájmům jiným. Nicméně se domnívám a odvažuji se to říci, že lyrický stav ducha je něčím, co daleko přesahuje oblast lyriky i poezie a umění vůbec. Tam, kde by se výrazně projevoval, mohl by vtiskovat kultuře a vůbec všem institucím společnosti nové příznivé rysy. Napomáhal by nutné celkové změně vědomí, procesu, k němuž dnes už u mnoha lidí dochází, nejvíce u umělců, nejméně u těch, kdo se nechali vtáhnout do mocenské hry politiky. Plnil by svým způsobem podobnou úlohu jako mystická meditace - ostatně lyrice vždycky blízka, jenomže je oproti lyrice prostředkem nebo nástrojem příliš výlučným. Působil by k tomu, aby lidé získávali schopnost a ochotu "den Willen still werden zu lassen und das Licht zu sehen, das sich erst bei still gewordenen Willen zeigt." xxx/

- - - - -

xxx/ ~~N~~echat vůli ztichnout a vidět světlo, jež se ukazuje teprve při ztišené vůli".

Byl by jako mystická meditace "eine Schule der Wahrnehmung, des Kommenlassens der Wirklichkeit." xxxx/
/C. F. /Weizsäcker/.

Každá kultura toto poslání plnit nemůže. Skládat naděje pouze v kulturu jako takovou, v kulturu ve smyslu pěstování a dalšího třibení toho, co jsme převzali z minula, vedlo by ke zklamání. Byla by to pořád ta tradiční kultura vůle a starého rozumu. I kdybychom zapomněli, že naše kultura dokázala být nejen nesnášenlivá /přestože panuje přesvědčení, že ke kultuře patří i tolerance, snášenlivost/, že dokázala být utlačivá, arogantní a mesianistická, být pro mnohé důležité hodnoty necitlivá, mnohým nerozumět a naopak vnucovat leccos, co hodnotou není, nemůžeme nevidět, že legitimita tradičních jejích hodnot je víc než otřesena.

Toto poslání může dnes plnit jen kultura vycházející z podstatně modifikovaného stavu vědomí, z jiného stavu ducha. A zde právě vidím velkou příležitost a velkou úlohu lyristu a lyriky, onoho stavu ducha, pro nějž je příznačné ztotožňování se se světem, vcitování, sympatie, soucítění a nežainteresovanosti vůle. Její moudrost, přestože by v ní hrál základní úlohu tak neracionální element, jako je láska, nemusela by být o nic menší než moudrost kultury, s níž máme co činit dnes.

Chce se mi dokonce prohlásit, že teprve ona by byla onou šťastnou a vskutku blahodárnou kulturou, jakou by měla být.

xxxx/ "škola vnímání, škola dopouštění skutečnosti".

A zde, když to říkám, vtírá se mi do mysli ještě jedna otázka, která se mi v této chvíli zdá skoro jen otázkou řečnickou: Není patos živěn a hnán právě vizí tohoto šťastného a blahodárného porozumění věcem a jejich moudrého uspořádání na podkladě sympatie a soucítění? V duchu "lásky jako vidoucího postoje duše, rušícího boj o existenci", jak to formuloval C. F. Wierzbacher? Není patos pokusem o překročení vlastního stínu a pokusem o návrat do Arkádie, kde rozumné, spravedlivé a přirozené je totožné se skutečností? Není patos jen pokusem o návrat k idyle, to jest ke stavu, kdy nad sebou nepociťujeme žádnou cizí moc a mizí rozpor mezi tím, co je, a tím, co být má, ke stavu, kdy rozum a moc, mravnost a politika mohou spolu sedět u jednoho stolu? A není nakonec ztracený ráj, o nějž patos usiluje, světem lyrismu? Není právě poezie, lyrika, jedním z hlavních strážců a tlumočnicků vize tohoto ráje?

Při těchto větách jsem v pokušení stát se z lyrika rodem - lyrikem z přesvědčení, lyrikem volbou.

Praha-Stockholm, prosinec 1984

Jaroslav Seifert

Vždyť život je jen vzlyk,
a jiný život není
a pod tím rozstříleným praporem
je krásy dost.

...

Je jenom černá, chladná prázdnota
a k té se blížíme.
Ale ještě se bráním
s urputnou vášní být.
V prstech však cítím tvoje chladné čelo,
které se ke mně sklání,
ještě chutnám dech tvých úst
ohřátý tvou krví
a cítím sklo tvých zubů.

...

K milionům veršů na světě
přidal jsem jen pár slok.
Nebyly jistě moudřejší než píseň cvrčků.
To vím, odpusťte mi.
Už končím.

...

Život mi přeběhl rychle.
Byl příliš krátký
pro má dlouhá toužení,
která byla bez konce.
Než jsem se nadál,
přiblížil se konec života.
Smrt brzy kopne do mých dveří
a vejde.
Hrůzou a leknutím v té chvíli
zatajím dech
a nadechnout už zapomenu.

(Úryvek veršů z posledních sbírek).

S E I F E R T Jaroslav , 23.9.1901 Praha

Básník, publicista, fejetonista a překladatel.

Narodil se v dělnické rodině v Praze na Žižkově. Do kvinty studoval na žižkovském gymnáziu, kde se přátelsky stýkal s budoucími spisovateli Františkem Němcem a Josefem Suchánkem (pseudonym Ivan Suk). Soukromě studoval sextu na vinohradském gymnáziu, ale v této době se již věnoval novinářství a literatuře. Pomáhal nejprve v Rudém právu, r. 1922 pracoval v kulturní rubrice brněnského komunistického deníku Rovnost. V Brně uzavřel celoživotní přátelství s básníkem Františkem Halasem. V l. 1922 - 25 odpovědný redaktor satirického týdeníku Sršatec, v l. 1923 - 27 byl zaměstnán v pražském Komunistickém knihkupectví a nakladatelství, v l. 1927 - 29 redigoval obrázkový týdeník KSČ Reflektor. V březnu 1929 podepsal tzv. manifest sedmi komunistických spisovatelů (iniciátorem byl I. Olbracht, text podepsali Josef Hora, Marie Majerová, Helena Malířová, St. K. Neumann, Vladislav Vančura), který odmítal nové vedení strany v čele s K. Gottwaldem. Po vyloučení z KSČ pracoval krátce jako soudní referent. V l. 1930 - 31 redaktor divadelní revue Nová scéna, od r. 1931 redaktor sociálně demokratického tisku. V l. 1931 - 33 redigoval obrázkový týdeník Pestré květy, v l. 1933 - 39 kulturní redaktor deníku Ranní noviny, za druhé světové války redaktor deníku Národní práce, který navazoval na zastavený sociálně demokratický deník Právo lidu. Od května 1945 do r. 1949 kulturní redaktor deníku Revolučního odborového hnutí Práce. V l. 1945 - 48 redigoval "měsíčník pro literaturu a umění" Kytice. Od r. 1949 svobodné povolání.

V l. 1969 - 70 byl předsedou SČS. R. 1924 podnikl s Karlem Teigem cestu přes Vídeň, Milán, Benátky a Florencii do Marseille a Paříže. V Paříži byl později ještě dvakrát. R. 1924 byl v Ženevě, r. 1925 v Sovětském Svazu, který navštívil znovu r. 1928. Koncem dvacátých let byl v Itálii (Terst, Benátky, Florencie). R. 1936, 1955 a 1968 obdržel státní cenu. R. 1966 cenu nakladatelství Čs. spisovatel. R. 1967 byl jmenován národním umělcem. Člen Devětsilu (20. léta), Syndikátu českých spisovatelů, SČS.

První verše publikoval r. 1920 v Právu lidu (redigoval J. Hora). Dále publikoval v listech Rovnost, Omladina, Mladý socialista, Kmen, Červen, Republika, Aktuality a kuriozity, Den, Rudé právo, Proletkult, Disk, Host, Pásmo, ReD, Avantgarda, Tvorba, Literární rozhledy, Rozprava, Aventina, Plán, Odeon, Musaion, Lidové noviny, Rozhledy, Kvart, Národní osvobození, Erotická revue, Listy pro umění a kritiku, Literární noviny, Panoráma, Práce, Kytice, Nový život, Plamen, Host do domu, Květy, Literární listy, Listy, Orientace a v mnoha dalších. Uspořádal antologii Komunistické večery (se St.K.Neumannem), Sborník protiklerikálních veršů, básně St.K.Neumanna (s J. Horou), sborník básníku Karlu Tomanovi, básně V. Háška, J.Nerudy, sborník Květen v Lidovém domě, antologii Zeď Kremlo v dálce, výbor J. Vrchlického: Básně, Pišťala Penova, Duha na zemi, básně St.K.Neumanna, výbor z českých pohádek Kouzelná lucerna, antologii Verše o Praze; redigoval Almanach Kmene, májové listy, Vimperský kalendář na rok 1947,

Spoluredigoval sborník Devětsil. Přeložil A.Blok: Dvanáct - 1922, G.Apollinaire: Prsy Tiresiovy, Nizámí: Hřích a pokání, Píseň písní, Guramišvili: Veselá vesna aj. Překlady z Verlaine byly publikovány časopisecky na rozhraní dvacátých a třicátých let. Výbory z díla J.S. vyšly v Itálii (1958), Maďarsku (1959), Polsku (1961) aj. Jaroslav Seifert se stal nositelem Nobelovy ceny za literaturu v r. 1985.

Bibliografie:

- Město v slzách. První verše. - 1921, 23, 48 ;
- Samá láska - 1923, 1925, 1938. 1948, 1960;
- Svatební cesta - 1925, 1938, 1947;
- Slavík zpívá špatně - 1926, 1947;
- Poštovní holub - 1929, 1947;
- Konstanz - 1976;
- Tři knihy lyriky - 1966;
- Jablko z klína - 1933, 1966;
- Ruce Venušiny - 1933, 1936, 1966;
- Hvězdy nad Rajskou zahradou (fejetony) - 1929;
- Básně - 1929;
- Píseň písní - 1934;
- Zpíváno do rotačky - 1936, 1937;
- Jaro, sbohem - 1937;
- Zhasněte světla - 1938, 1942, 1944, 1946;
- Osm dní - 1937
- Přilba hlíny - 1945, 1946, 1948;
- Podzim v Čechách - 1937;
- Pentoumy o lásce - 1939;
- Vějíř Boženy Němcové - 1940;
- Světlem oděna - 1940;
- Kamenný most - 1940, 1944;
- Malá romance o Ctíradu a Šárce - 1940;
- Létal jsem s anděly (básně J.S. doprovázejí prózu Josefa Trojana) - 1941;
- Jabloň se strunami pavučin - 1943;
- Ruka a plamen - 1943, 1948;
- Zpěvy o Praze - 1945, 1968 (překlady německy-NSR, francouzsky, anglicky);
- Devět rondeaux - 1945;
- Suknice andělů - 1946, 1947;
- S obláčky hroznů - 1947;
- Dokud nám neprší na rakev - 1947;
- Koulelo se koulelo - 1948, 1955;
- Pozdrav F.Halasovi. Nad kresbami Franty Bidla. - 1949;

- Romance o králi Václavu IV. - 1949;
 Šel malíř chudě do světa - 1949, 1961;
 Píseň o Viktorce - 1950;
 Mozart v Praze - 1946, 1951, 1968;
 Petřín - 1948, 1951;
 Vltava - 1951;
 Milostná píseň - 1953;
 Dílo 1. (1921 - 1925), obsahuje sbírky: Město v slzách, Samá láska, Na vlnách TSP, Slavík zpívá špazně - 1953, 1956;
 Píseň domova - 1954, 1958;
 Dílo 2. (1929 - 1944), obsahuje sbírky: Poštovní holub, Jablko z klína, Ruce Venušiny, Jaro, sborem - 1954, 1957;
 Maminka - 1954, 1955;
 Ty, lásko, pozdravena buď - 1955;
 Praha a věnec sonetů - 1956;
 Dílo 3. (1937 - 1952), obsahuje sbírky: Přilba hlíny, Vějíř B. Němcové, Světlem oděná, Kamenný most - 1952, 1958;
 Dílo 4. (1937 - 1953), obsahuje sbírky: Ruka a plamen, Šel malíř chudě do světa, Píseň o Viktorce - 1956;
 -" - (1937 - 1956), rozšířené vydání - 1959;
 Dílo 5. (1929 - 1954), obsahuje sbírky: Zpíváno do rotačky, knižně nevydané verše z Ranních novin, Hvězdy nad Rajskou zahradou - 1957;
 Chalpec a hvězdy - 1956;
 Zrnka révy - 1956;
 Vytržené stránky - 1957;
 Praha - 1958;
 Ještě jednou jaro - 1961;
 Dva dopisy J.S. Jiřímu Wolkerovi - 1962;
 Vlaštovky nad řekou - 1962;
 Verše o Praze - 1962;
 Koncert na ostrově - 1965;
 Dílo 6. (1945 - 1956), obsahuje sbírky: Praha, Maminka, Koulelo se koulelo, Chalpec a hvězdy - 1964;
 Polibek na cestu - 1965;
 Dva světy (s básněmi V. Holana) - 1966;
 Odlévání zvonů - 1967;
 Prsten Třeboňské Madoně - 1967;
 Halleyova kometa - 1967, 1969;
 Nejkrásnější bývá šilóná - 1968;
 Pražský hrad - 1969;
 Milostná rondeaux - 1969;
 Eliščin most - 1970;

Dílo 7. (1965 - 1967), obsahuje sbírky: Koncert na ostrově, Halleyova kometa, Odlévání zvonů - 1970;

Morový sloup - 1971, 1977, 1980; 1977 angl.překlad, v Anglii také scénická úprava Morového sloupu; 1980 česko-angl. překlad USA;

Deštník z Piccadilly - 1978, 1979 (jedna báseň cenzurována), 1979 Mnichov, 1978 Rotterdam;

Všechny krásy světa (próza) - Toronto 1981, Kolín n.R. 1981, ČSSR 1985, obsahuje:
1. Co všechno zavalí sníh, 2. Bosa, bohyně ranních červánků, 3. Noc na Uhelném trhu, 4. Okno plné havranů;

Dvě básně (próza) - 1981 Stockholm (Two poems. Tvář dikter).